

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Արևիկ
Երևան, 2023

ՀՏԴ 373:78(075.3)
ԳՄԴ 85.31գ72
Գ 479

Գևորգյան Ա.Մ. և ուրիշներ

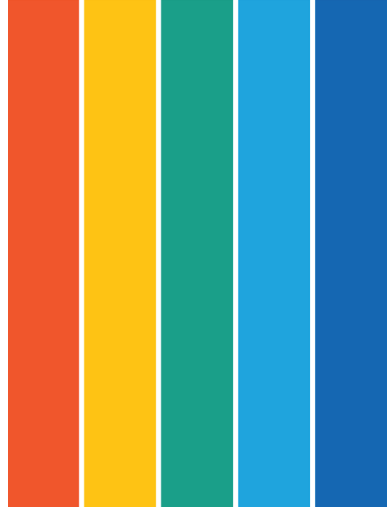
Գ 479 Երաժշտություն: Տասներկուամյա հանրակրթական դպրոցի 2-րդ դասարանի դասագիրք/Անահիտ Գևորգյան, Անի Բաղդասարյան, Գոհար Մելիքսեթյան: Նկարազարդումները՝ Էմմա Իսախանյանի.– Եր.: Արևիկ, 2023.– 128 էջ: Նկ.:

ՀՏԴ 373:78(075.3)
ԳՄԴ 85.31գ72

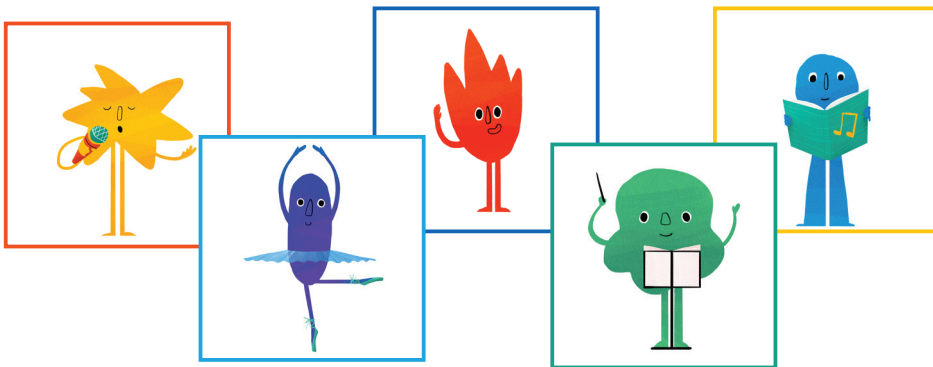
ISBN 978-5-8077-0905-9
ISMN 979-0-69380-365-1

© «Արևիկ» հրատարակչություն, 2023
© Գևորգյան Ա.Մ. և ուրիշներ, 2023

Բարև, փոքրիկ բարեկամ:

Դու առաջին դասարանում ծանոթացել ես բազմալեզու և բազմաթիվ երաժշտական սրտեղծագործությունների: Դու երգել ես, քայլել, պարել, պատմել երաժշտական սրտեղծագործություններից ստացած փպավորություններիդ մասին: Դու համեմատել ես այդ սրտեղծագործությունները մարդկանց բնավորության գծերի, կենդանիների, բնության և քո շրջապատում փեղի ունեցող երևույթների հետ: Իսկ այժմ ժամանակն է այդ փպավորություններն ընդլայնել և խորացնել, համարձակ քայլել երաժշտության զարմանահրաշ և կախարդական աշխարհում:

Ունկնդրի՛ր

Երգի՛ր

Քայլի՛ր

Նվագի՛ր

Կատարի՛ր վարժույթուն

Դիտի՛ր

Նոտագրի՛ր

Երգի՛ր նոտաներով

Սովորի՛ր

Ստեղծի՛ր

Նկարի՛ր

Խաղ

Հետաքրքիր է իմանալ

Հարցեր

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԳ

ՊԱՐ

ՔԱՅԼԵՐԳ

ՕՊԵՐԱ

ԲԱԼԵՏ

ՍԻՄՖՈՆԻԱ

ՀԱՅՈՑ ԱՅԲՈՒԲԵՆ

Խոսք և երաժշտ.՝ Կ. Վարդումյանի

Հայերենը դյուբական
Լեզուն է մեր հին,
Հայոց լեզուն հայ ազգի
Գանձն է թանկագին:

Կրկներգ

Մենք խոսում ենք ու պատմում հայերեն,
Մենք երգում ենք, երազում հայերեն:

Դու շատ թանկ ես ու անգին,
Քեզ սիրում ենք մենք,
Առանց քեզ մենք կյանք չունենք,
Մեր թանկ հայերեն:

Կրկներգ

Մերոսայան տառեր,
Ոսկեշող, կենսունակ
Հայոց այբուբեն,
Հայոց այբուբեն:

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐԶ ԵՎ ՄԱՏՉԵԼԻ ԺԱՆՐԵՐԸ

Փոքրիկ բարեկամ, երաժշտության աշխարհի համարձակ մուտք գործելու համար դու պետք է ծանոթանաս երաժշտության պարզ ու մատչելի ժանրերին (տեսակներին):

ՔԱՅԼԵՐԳ

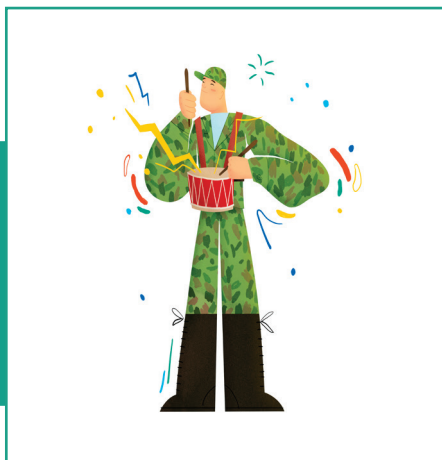
ԵՐԳ

ՊԱՐ

ՔԱՅԼԵՐԳ

Պատահե՛լ է, որ լսել ես ինչ-որ երաժշտություն, որի հնչյունների տակ ցանկացել ես զինվորի պես խրոխտ քայլել: Այդպիսի երաժշտական ստեղծագործությունը **քայլերգ**ն է: Քայլերգը կարող է լինել դանդաղ կամ արագ: Այն միշտ հանդիսավոր է: Քայլերգը նախատեսված է հանդիսավոր արարողությունների ժամանակ հավասար քայլքի համար. օրինակ՝ տոնական շքերթների կամ թագավորների թագադրման ժամանակ:

Քայլերգերը հաճախ կատարվում են զինվորական շքերթի ժամանակ: **Զինվորական քայլերգը** կատարում են փողային և հարվածային նվագարաններով, օրինակ՝ շեփորով և թմբուկով: Քայլերգերը լինում են նաև **մանկական** և **երգ-քայլերգեր**:

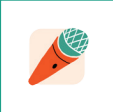
ԶԻՆՎՈՐ

Խոսք և երաժշտ.՝
Մ. Սարգսյան-Զինկեզյանի

Զինվոր, զինվոր քաջ,
Դու քայլիր առաջ,
Ծածանիր դրոշը
Հայկական:

2 անգամ

Կրկներգ
Երգերով, քայլերով՝
Համարձակ, անվախ՝
Մեր պապերի տունը
Դու պահիր խաղաղ:

Հայաստան երկրի,
Հայ ժողովրդի
Ու վաղվա կյանքի
Պաշտպանն ես դու:

2 անգամ

Կրկներգ

- ✓ Ո՞ւմ է նվիրված «Զինվոր» երգը:
- ✓ Ինչպե՞ս պետք է կատարել «Զինվոր» երգը:

«Զինվոր» երգը կատարի՞ր ձեռքերդ ձախ ու աջ տարուբերելով, ծնկների բարձր քայլելով և հստակ ու համաչափ հաշվելով մեկ, երկու, երեք, չորս:

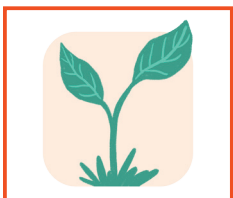
Ունկնդրում

Յ. Շտրաուս-Հայր
«Ռադեցկու քայլերգը»¹

- ✓ Ի՞նչ ցանկություն է քո մեջ առաջանում «Ռադեցկու քայլերգն» ունկնդրելիս:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Յոհան Շտրաուսն եմ Ավստրիայից: Քանի որ իմ որդին ունի նույն անունը և նույնպես կոմպոզիտոր է, այդ պատճառով ինձ անվանում են Յոհան Շտրաուս-Հայր, իսկ որդուս, որի հետ անպայման կծանոթանաս, անվանում են Յոհան Շտրաուս-Որդի: Ես ջութակահար եմ և դիրիժոր: Գրել եմ բազմաթիվ քայլերգեր և վալսեր»:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ ամեն տարի Վիեննայում ամանորյա համերգի վերջում կատարում են «Ռադեցկու քայլերգը»: Քայլերգի կատարումն ուղեկցվում է հանդիսատեսի ծափերով:

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=6UYklo9h3bw>

Ունկնդրում

Պ. Չայկովսկի

«Անագե զինվորիկների քայլերգը»²

«Մարդուկ-Ջարդուկ» բալետից

- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Անագե զինվորիկների քայլերգ»-ի երաժշտությունը:
- ✓ Ի՞նչ քայլերգերի ծանոթացար. տո՛ւր կոմպոզիտորների և քայլերգերի անունները:

Քայլերգի հնչյունների ներքո քայլի՛ր գլուխդ բարձր, վստահ: «Ռադեցկու քայլերգը» և «Անագե զինվորիկների քայլերգը» ունկնդրելիս ամեն քայլի հետ հարվածի՛ր թմբուկին:

² <https://www.youtube.com/watch?v=4s6VTFMdZ8E>

³ https://avatars.dzeninfra.ru/get-zen_doc/175962/pub_5d7d548c7812

Ունկնդրում

Կ. Սեն-Սանս

«Առյուծի քայլերգը»⁴

«Կենդանիների պարահանդեսից»

- ✓ Արդյո՞ք կարելի է ասել որ «Առյուծի քայլերգը» հանդիսավոր է:
- ✓ Արդյո՞ք քայլերգի մեջ «լսվում» են կենդանիների արքայի քայլերը:

Կոմպոզիտորները քայլերգի միջոցով նաև բնութագրել են տարբեր կենդանիների: Օրինակ՝ ֆրանսիացի կոմպոզիտոր Կամիլ Սեն-Սանսի «Կենդանիների պարահանդեսի» «Առյուծի քայլերգը» լսելիս կարելի է պատկերացնել, թե ինչպես է կենդանիների արքան հանդիսավոր զբոսնում իր թագավորությունում:

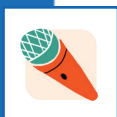
Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ երկրների խորհրդանիշ համարվող օրհներգերը նույնպես քայլերգեր են, ինչպես օրինակ՝ Հայաստանի և Ֆրանսիայի Հանրապետությունների օրհներգերը:

5e00ad8d3dca_5d7d5a19aad4363eae52d152/scale_1200

⁴ https://www.youtube.com/watch?v=f_Yc8IF83N0

ՓԱՅՏԵ ԶԻՈՒԿ

Խոսք՝ Կոմիտասի
Երաժշտ.՝ Ժողովրդական

Տրո՛ւփ, տրո՛ւփ, տրո՛ւփ,
Վազե՛, ձիո՛ւկ, հո՛ւպ,
Քարե՛ն վեր, դարե՛ն վեր,
Սիրուն ձիուկ, դեպի լեռ,
Տրո՛ւփ, տրո՛ւփ, տրո՛ւփ,
Հո՛ւպ, հո՛ւպ, հո՛ւպ:

Թա՛ւփ, թա՛ւփ, թա՛ւփ,
Գետե՛ն անցիր ափ,
Մի՛ վազեր,
Մի՛ կոտրեր,
Կարմիր ձիուկ,
Իմ ոտնե՛ր.
Թա՛ւփ, թա՛ւփ, թա՛ւփ,
Ա՛ւփ, ա՛ւփ, ա՛ւփ:

Պռո՛ւկ, պռո՛ւկ, պռո՛ւկ,
Այժմ կեցիր՝ դու,
Ու արի,
Կեր գարի,
Գիրո՛ւկ ձիուկ
Քաջարի.
Պռո՛ւկ, պռո՛ւկ, պռո՛ւկ,
Դո՛ւկ, դո՛ւկ, դո՛ւկ:

1. կեցիր – մնա

Ձիու դոփյունները վերարտադրի՛ր
թմբուկներով, փայտիկներով կամ
փայտե գդալներով:

Ունկնդրում

Է. Փաշինյան

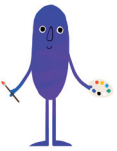
«Հեծյալը»

Քայլերգով կարող է վերարտադրվել նաև ձիու դոփյունը:

Կատարիր վարժությունն Փաշինյանի «Հեծյալը» ստեղծագործության ներքո՝ քայլերդ և թռիչքներիդ նմանեցնելով ձիու դոփյունի:

Նկարի՛ր ինքդ քեզ՝ քայլերգ կատարելիս:

- ✓ Քեզ ծանոթ ո՞ր կոմպոզիտորներն են բնութագրել կենդանիներին քայլերգով:
- ✓ Ո՞ր նվագարաններով կարելի է վերարտադրել ձիու դոփյունը:

ԵՐԳ

Դու արդեն գիտես, որ **երգը** ստեղծում են բանաստեղծը և կոմպոզիտորը: Դեռևս հին ժամանակներից մարդիկ երգել են թե՛ ուրախության, թե՛ տխրության պահերին: Երգերը կատարում է մենակատարը կամ երգչախումբը: Երգի բազմազան տեսակներից են խաղերգը, կատակերգը, հաշվերգը, արդեն քեզ ծանոթ երգ-քայլերգը և այլն:

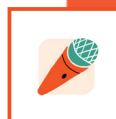
Կատակերգը ժողովրդական երգ է, որի օգնությամբ ժողովուրդը պատկերում է ուրախ, հումորային իրավիճակներ: Այդպիսի իրավիճակ է արտահայտված «Ով շատ խոսի» կատակերգում: Այն հարց ու պատասխանի ձևով հյուսված, մանուկների սրամտությունը և պատրաստվածությունը փորձող խաղ է: Ով վրիպի կամ կմկմա, պարտվում է:

ՈՎ ՇԱՍ ԽՈՍԻ

Խոսք՝ ժողովրդական
երաժշտ.՝ Գ. Մելիքսեթյանի

Ով շատ խոսի, շան պոչ ուտի
Ու ջուր խմի,
Լեզուն կողպենք ու բանալին
Հեռու նետենք:

Ինչպես նկատեցիր, այս կատակերգի երաժշտությունն ունի իրար հաջորդող համաչափ զարկեր, որոնք կարող ենք համեմատել քայլերգի զարկերի հետ:

Կատարիր երգը համաչափ քայլքով:

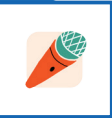

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Գեղունի Չթչյանն եմ Հայաստանից: Կոմպոզիտոր եմ և մանկավարժ: Այժմ ապրում եմ Երևանում: Ես շատ եմ սիրում երեխաներին և գրել եմ բազմաթիվ ստեղծագործություններ նրանց համար: Իմ երգերին արդեն ծանոթացել ես մանկապարտեզում: Հիմա կծանոթանաս իմ ստեղծած երգերից ևս մեկին»:

ՄԵՐ ԵՐԳՆ ԱՌԱՋԻՆ

Խոսք՝ Ս. Մուրադյանի
Երաժշտ.՝ Գ. Չթչյանի

Մենք ուրախ, զվարթ
Նստել ենք դասի,
Սովորում ենք մենք
Նոր երգ միասին:

Կրկներգ

Դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ,
Երգում ենք նոտաներով:
Դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ,
Երգում ենք սիրով:

Երգի դասն այնպես
Ուրախ է անցնում,
Մեր այս նոր երգն է
Գեղեցիկ հնչում:

Կրկներգ

Ինչքան էլ երգեր
Կյանքում սովորենք,
Առաջին երգն այս
Մենք միշտ կհիշենք:

Կրկներգ

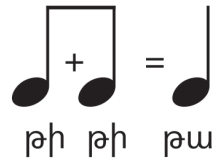
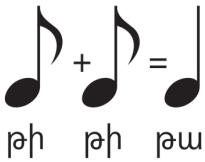

«Մեր երգն առաջին» երգի հնչյուններն ունեն կարճ և երկար տևողություններ: Երկար տևողությունները «քայլում» են, իսկ կարճերը՝ «վազում»: Այժմ մենք գրի կառնենք երգի տևողությունը հատուկ նշանի օգնությամբ, որը կոչվում է **նոտա**:

Պայմանավորվենք երկար տևողությամբ նոտան անվանել «թա» :

Կարճ տևողությամբ նոտան կանվանենք «թի» :

Ավելի երկար տևողությամբ նոտան անվանենք «թա-ա» :

Քանի զինվորիկ ունի **թա** տևողությունը:

Կարճ և երկար տևողությունների հաջորդականությունը կոչվում է **ռիթմ**:

Գրի առնենք «Մեր երգն առաջին» երգի ռիթմը:

 <p>դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ թի թի թի թի թի թի թա,</p>	 <p>եր-գում ենք նո-տա-նե-րով, թի թի թի թի թի թի թա,</p>
 <p>դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ թի թի թի թի թի թի թա,</p>	 <p>եր-գում ենք սի-րով: թի թի թի թի թա-ա:</p>

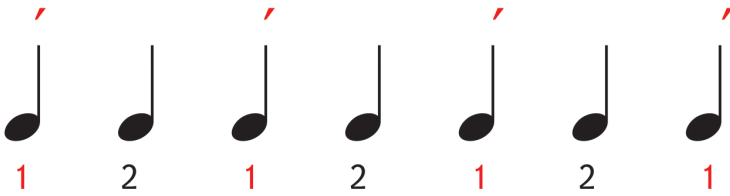

Կատարիր երգի ռիթմը ծափերով և վանկային անվանումներով, այնուհետև դափերի և մարակասների ուղեկցությամբ՝ ♩ (թա-ա) տևողությամբ:

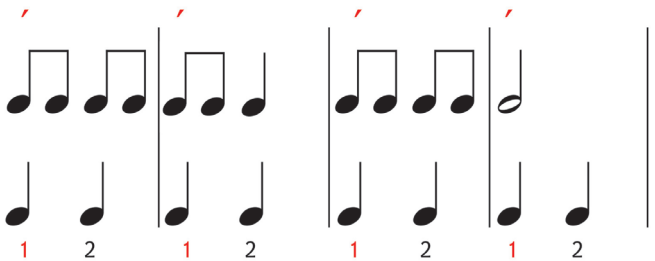

- ✓ Ինչպե՞ս է կոչվում քեզ ծանոթ կարճ տևողությունը:
- ✓ Ինչպե՞ս է կոչվում քեզ ծանոթ ավելի երկար տևողությունը:
- ✓ Ինչպե՞ս է կոչվում քեզ ծանոթ ամենաերկար տևողությունը:

Երգելիս դու կարող ես նկատել, որ երաժշտությունն ունի **զարկեր**, որոնք նման են մարդու սրտի բաբախյունին: Երգի զարկերը լինում են ուժեղ արտահայտված և թույլ արտահայտված: Եթե գրի առնենք «Մեր երգն առաջին» երգի զարկերը, ապա դրանք կունենան հետևյալ տեսքը:

Երաժշտական ստեղծագործությունը բաղկացած է հատվածներից, որոնք ամփոփված են երաժշտական ուժեղ զարկերի միջև: Յուրաքանչյուր այդպիսի հատված՝ մի ուժեղ զարկից մինչև հաջորդ ուժեղ զարկը, կոչվում է **տակտ**: Այդ հատվածների՝ տակտերի միջև դնում են ուղղահայաց (վերևից ներքև տարվող) գծիկ՝ **տակտի գիծ**: Քանի այսպիսի գծիկ ունի գրառված երաժշտությունը, այդքան էլ տակտ ունի: Ստեղծագործության ավարտը ցույց տալու համար դրա վերջում տակտի մեկ գծի փոխարեն դնում են տակտի 2 գիծ. դա ստեղծագործության «վերջակետն» է:

Քանի որ այս երգի զարկերը երկուսն են, ապա գրի առնելիս սկզբում պետք է գրել 2 թվանշանը: Գրի առնենք «Մեր երգն առաջին» երգի կրկներգի ռիթմը:

2

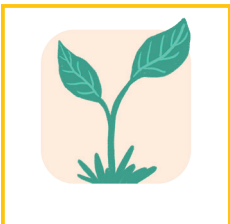
դո, ռի, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ, եր-գում ենք նո-տա-նե-րով,

դո, ռի, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ, եր-գում ենք սի-րով:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Կոմիտասն եմ: Մանուկ ժամանակ ծնողներս ինձ Սողոմոն են կոչել, ազգանունս էլ Սողոմոնյան է: Իսկ երբ մեծացա և դարձա հոգևորական, ինձ կոչեցին Կոմիտաս: Դեռևս մանուկ հասակից ես շատ եմ սիրել երգել: Իսկ մեծ հասակում ոչ միայն երգում էի, այլև սկսեցի հավաքել և գրի առնել հայկական ժողովրդական երգեր»:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Կոմիտասը շատ է սիրել մողեսներ և իր աշակերտներին քնքաբար անվանել մողեսիկներ՝ «սողսողիկներ»: Անգամ մողեսի տեսքով կրծքազարդ ուներ:

Էդուարդ Արծրունյան. «Երգահավար»⁵

⁵ <http://am.hayazg.info/images/e/ed/Komitas118.jpg>

ՀԻՆՔ ԷԾ ՈՒՆԵՄ

Հայկական ժողովրդական երգ⁶

Հինգ էծ ունեն ուլերով, իլիլի, դիլիլի,
Կաթ կկթեն դույլերով, իլիլի, դիլիլի,
Սեր կչափեն կալ¹ չափով, իլիլի, դիլիլի,
Եղ կհանեն լվի տկով², իլիլի, դիլիլի:

- 1. կալ – ցորենը ծեծելու՝ կալսելու լայն, ընդարձակ վայր
- 2. տիկ – կենդանու կաշվից պատրաստված պարկ

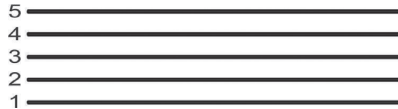
Երգը կատարիր զանգակներով և զանգուլակներով:

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=eS4-sIOMGc4>

«Հինգ էծ ունեն» երգի երաժշտությունը պահպանելով՝ ստեղծիր նոր խոսքեր:

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, նոտաներն ապրում են մի տան մեջ, որը կոչվում է **հնգագիծ**, այսինքն՝ հինգ գիծ: Այս գծերը հաշվում են ներքևից վերև, այն այսպես.

Նոտաների տունը՝ հնգագիծը, բացում են բանալիով, որը կոչվում է **սուլի բանալի**: Կհարցնես, թե ինչո՞ւ սուլի: Որովհետև գրվում է 2-րդ գծից՝ սուլ նոտայի տեղից: Սուլի բանալին գրում են յուրաքանչյուր հնգագծի սկզբում:

Նոտաներն ապրում են ինչպես այս հինգ գծերի վրա, այնպես էլ դրանց միջև: Օրինակ՝ **սուլը** գրվում է 2-րդ գծի վրա, **Ֆան**՝ 1-ին և 2-րդ գծերի միջև, իսկ **մին**՝ 1-ին գծի վրա:

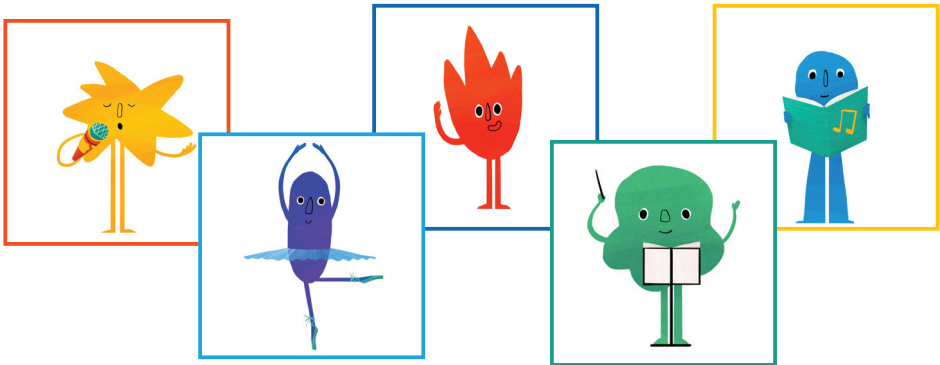
Այժմ նոտագրիր հայկական ժողովրդական «Հինգ էծ ու- նեն» երգը:

Դու նկատեցիր, որ երկու նոտաների տակ դրված է աղեղնաձև նշան, բայց վանկը միայն առաջին նոտայի տակ է գրված: Երբ երկու նոտան երգվում են մեկ վանկով, այդ նոտաները միացվում են աղեղնաձև նշանով, որը կոչվում է **լիգա**:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ սոլի բանալին անվանում են նաև ջութակի բանալի, քանի որ ջութակի համար գրված բոլոր ստեղծագործությունների նոտաները գրելիս հնգագիծը սկսում են սոլի բանալիով:

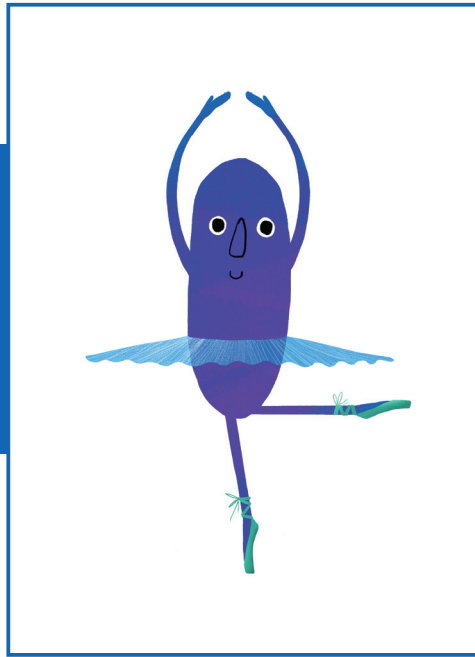

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ուրքեր են ստեղծում և կատարում երգը:
2. Երգի ինչ տեսակներ գիտես:
3. Ինչ են ռիթմը և տակտը:
4. Ինչպե՞ս ենք անվանում կարճ, երկար և ավելի երկար տևողության նոտաները վանկային անվանումներով:
5. Ինչո՞ւ է հնգագծի բանալին կոչվում սոլի:
6. Քեզ ծանոթ կոմպոզիտորներից ո՞վ է հավաքել ու գրի առել հայկական ժողովրդական երգեր:
7. Ինչպե՞ս են Կոմիտասին անվանել նրա ծնողները:
8. Տո՛ւր այն հայ կին կոմպոզիտորի անունը, ով երեխաների համար գրել է բազմաթիվ ստեղծագործություններ:

ՊԱՐ

Հին ժամանակներից երեխաներն էլ, մեծահասակներն էլ սիրել են պարել: **Պարը** արվեստի տեսակ է, որի ժամանակ մարդիկ կատարում են պարային շարժումներ: Պարերը լինում են տարբեր տեսակի՝ ժողովրդական, պարահանդեսային, ժամանակակից և այլն: Ժողովրդական պարերը արտահայտում են տարբեր ժողովուրդների կյանքը, կենցաղը և

մշակույթը: Պարերն ուղեկցվում են ինչպես նվագարանային կատարմամբ, այնպես էլ երգերով, որոնք կատարվում են պարելու հետ միաժամանակ: Այդպիսի պարերը կոչվում են **պարերգ**:

ՄԱՆՐԻԿ ՏԵՐԵՎԻԿ ԾԱՂԻԿ

Հայկական ժողովրդական երգ

Մանրիկ տերևիկ ծաղիկ,
Մանրիկ տերևիկ ծաղիկ,
Մանրիկ տերևիկ ծաղիկ,
Դաշտերը կանաչ խոտիկ:

Դաշտերը կանաչ խոտիկ,
Չորս կողմը անուշ հոտիկ,
Չորս կողմը անուշ հոտիկ,
Էրթանք¹ դաշտերը մոտիկ:

Էրթանք դաշտերը մոտիկ,
Էրթանք քաղենք մենք խոտիկ,
Էրթանք քաղենք մենք ծաղիկ,
Տեսնենք՝ ո՞րն է խորոտիկ²:

1. *Էրթանք* – գնանք
2. *խորոտիկ* – գեղեցիկ, սիրունիկ

Կատարիր պարերգը պարային շարժումներով և դափի նվագակցությամբ՝ տակտի ուժեղ մասերում:

Ունկնդրում

«Շուշիկի»⁷ մենապար (մեկ մարդու կողմից կատարվող պար)
Մշակումը՝ Կոմիտասի

- ✓ Ինչպիսի՞ պարեր կան:
- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Մանրիկ տերևիկ ծաղիկ» պարերգի երաժշտությունը:
- ✓ Ի՞նչ պար է «Շուշիկին»:

Դու արդեն ծանոթ ես Կոմիտասին և գիտես, որ նա հավաքել ու գրի է առել հայկական ժողովրդական երգեր: Կոմիտասը գրի է առել նաև հայկական ժողովրդական պարեր, որոնք մշակել է դաշնամուրի համար:

⁷ https://www.youtube.com/watch?v=jHwy6_ZU4YA

Պարահանդեսային պարերը պարել են Եվրոպայում՝ թագավորական պալատներում հանդիսությունների ժամանակ: Այդպիսի պարերից է **վալսը**: Եկ ծանոթանանք վալսերի արքայի հետ:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Յոհան Շտրաուս-Որդին եմ, ավստրիացի կոմպոզիտոր: Դու արդեն ծանոթ ես հայրիկիս հետ և գիտես, թե ինչու են մեզ անվանում Շտրաուս-Հայր և Շտրաուս-Որդի: Ես նույնպես ջութակահար եմ և դիրիժոր: Գրել եմ բազմաթիվ քայլերգեր, պոլկաներ և վալսեր: Ժողովուրդն այնքան սիրեց իմ վալսերը, որ ինձ անվանեց «Վալսերի արքա»»:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Շտրաուս-Հայրը չէր ցանկանում, որ որդին դառնա կոմպոզիտոր, և միայն մայրիկն էր, որ նպաստեց որդու երաժիշտ դառնալուն:

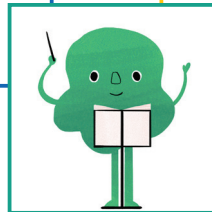
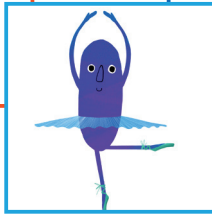
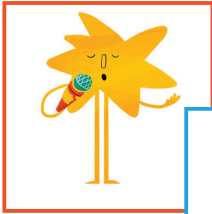
Ունկնդրում

Յ. Շտրաուս-Որդի

Վալս «Երկնագույն Դանուբի վրա»

Դիտիր «Երկնագույն Դանուբ» մուլտֆիլմը⁸:

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է պարը:
2. Պարերի ինչպիսի՞ տեսակներ գիտես:
3. Ո՞վ է մշակել հայկական ժողովրդական պարեր:
4. Ի՞նչ է պարերգը:
5. Ո՞ւմ են անվանում «Վալսերի արքա»:

«Խաղ-շղթա»: Ուսուցչի հետ կանգնիր շրջանաձև: Ուսուցիչն անվանում է դասի թեման և իր ձեռքի առարկան փոխանցում ձախ կողմի աշակերտին: Այդ աշակերտն անվանում է թեմայի վերաբերյալ որևէ անվանում և առարկան փոխանցում իր ձախ կողմում գտնվող աշակերտին: Ով չի կարողանում անվանել, շրջանից դուրս է գալիս:

⁸ https://www.youtube.com/watch?v=3zCc3_GrDoM

ՈՒՐ ԵՆ ՄԵԶ ՏԱՆՈՒՄ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐԶ ՈՒ ՄԱՏՉԵԼԻ ԺԱՆՐԵՐԸ

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, դու արդեն ճանաչում ես երաժշտության պարզ տեսակները՝ երգը, պարը և քայլերգը: Այժմ ժամանակն է ծանոթանալու երաժշտական առավել մեծակտավ տեսակներին (ժանրերին): Դրանք են օպերան, բալետը և սիմֆոնիան:

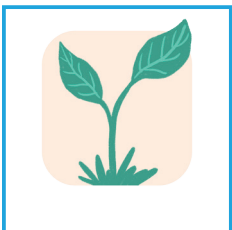
Կարծում ենք՝ դու արդեն եղել ես թատրոնում և գիտես, որ թատրոնում դերասաններն են ցուցադրում ներկայացում: Դե ի՛նչ, ծանոթանանք նաև երաժշտական թատրոնին:

ՕՊԵՐԱ

Օպերան երաժշտական թատրոն է, որի դերակատարները միմյանց հետ հաղորդակցվում են երգելով: Օպերային ներկայացմանը մասնակցում են երգիչները, երգչախումբը և նվագախումբը: Օպերան ստեղծում են բանաստեղծը և կոմպոզիտորը: Օպերաները լինում են հեքիաթային, պատմական, հայրենասիրական և այլն:

Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոն⁹

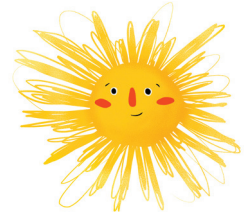
Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ օպերայում լինում են նաև պարային համարներ, որոնց ընթացքում երգիչները հանգստանում են:

⁹ <https://hy.m.wikipedia.org/wiki/%D5%8A%D5%A1%D5%BF%D5%AF%D5%A5%D6%80:Jerwan-Oper-msu-wlm-2435.jpg>

Կոմպոզիտորները ստեղծում են օպերաներ ոչ միայն մեծերի, այլև երեխաների համար: Մանկական օպերաները նախատեսված են երեխաների համար, բայց ո՛չ միշտ են դրանք կատարում երեխաները: Կոմպոզիտոր Ազատ Մանուկյանի «Չարի վերջը» օպերան ստեղծվել է երեխաների կատարման համար:

«ՉԱՐԻ ՎԵՐՋԸ» ՕՊԵՐԱ

Կար-չկար մի անտառ կար, որտեղ ապրում էին կենդանիներն ու թռչունները, ծաղիկներն ու թիթեռները: Ամեն առավոտ արևի շողերը քերմացնում էին անտառի բնակիչներին:

Թռչունները երգ էին ասում (ճնճղուկները, կաչաղակը աղավնին, ագռավը), ծաղիկները երգում և պարում էին (մանուշակը, կակաչը, շուշանը, հասմիկը):

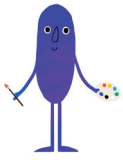

Ծառի մի փչակուն ապրում էր կկուն իր երեք ձագի հետ: Սակայն անտառում ապրում էր նաև չար և խորամանկ աղվեսը: Նա օգտվում է կկվի միամտությունից: Ժամանակ առ ժամանակ գալիս է մայր կկվի մոտ, պահանջում նրա ձագերին և ուտում: Այս ամենը տեսնում է ագռավը և

որոշում օգնել կկվին: Նա օգնության է կանչում շանը, որն ապրում էր անտառի մոտ գտնվող գյուղում: Նրանք պատժում են աղվեսին և փրկում կկվի վերջին ձագին:

Նկարիր «Չարի վերջը» օպերայի որևէ հերոսի և մեկնաբանիր, թե ինչո՞ւ ես ընտրել այդ հերոսին:

Դիտիր Ազատ Մանուկյանի «Չարի վերջը» օպերան:¹⁰

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Ազատ Մանուկյանն եմ Հայաստանից: Երևանի և Թբիլիսիի հայկական դրպարոցներում աշխատել եմ որպես մանկավարժ և խմբավար: Ես այնքան եմ սիրում երեխաներին, որ իմ ստեղծագործությունների մեծ մասը նրանց է նվիրված: Գրել եմ մանկական երգեր և օպերաներ, որոնցից է «Չարի վերջը» ըստ Հովհաննես Թումանյանի համանուն հեքիաթ-առակի»:

- ✓ Ո՞վ է ստեղծել «Չարի վերջը» օպերան:
- ✓ Հայ դ՞ր բանաստեղծի ստեղծագործության հիման վրա է ստեղծվել «Չարի վերջը» օպերան:
- ✓ Բնութագրիր «Չարի վերջը» օպերայի հերոսներին:

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=ICELgVxDrCI>

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐԻ ԵՐԳԸ

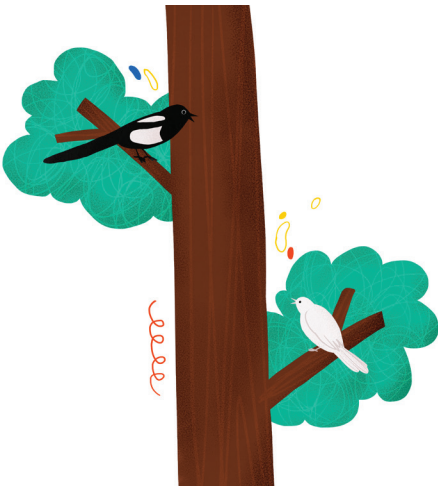
(«Չարի վերջը» օպերայից)

Խոսք՝ Հ. Թումանյանի
Երաժշտ.՝ Ա. Մանուկյանի¹¹

Ղու, ղու, ղու, ա, ղու, ղու,
Նա, նակ, նակ, ա-ղու-նակ: Թըռռ...
Չա, չա, չա, կա-չա-չա,
Ղակ, ղակ, ղակ, կա-չա-ղակ: Թըռռ...

Ծիտ ենք, ծիտ ենք, ծլվլում ենք ծիվ, ծիվ, ծիվ,
Ոստոստում՝ ենք, թռչկոտում ենք տիվ, տիվ, տիվ:
Ա՛յ մեր թևիկ, ա՛յ մեր փետրիկ², մենք պիտ՝
դառնանք փոքրիկ ծիտիկ:
Փոքրիկ ծիտ եմ պիծիկ-միծիկ: Թըռռ...

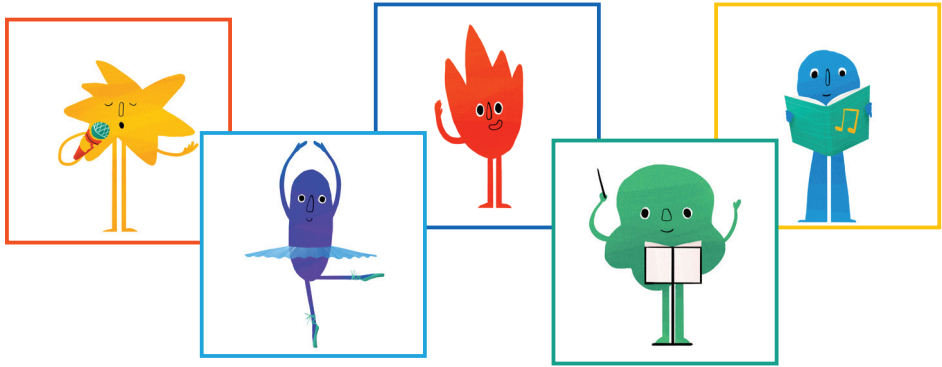
1. *ոստոստել* – ծառի մի ճյուղից մյուսը ցատկել
2. *փետրիկ* – փետուր

«Թռչունների երգը» կատարի՛ր դերերով՝ ստեղծելով թռչունների կերպարներ:

¹¹ <https://www.arevik.am/am/pages/view/236/>

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչ է օպերան:
2. Ովքեր են մասնակցում օպերայի կատարմանը:
3. Ինչ մանկական օպերա գիտես:
4. Ովքեր են Ազատ Մանուկյանի «Չարի վերջը» օպերայի հերոսները:

ԲԱԼԵՏ

Բալետը երաժշտական թատրոն է, որտեղ դերակատարները միմյանց հետ հաղորդակցվում են պարելով: Բալետին մասնակցում են պարողները և նվագախումբը: Բալետը ստեղծում են բանաստեղծը, կոմպոզիտորը և պարի բեմադրողը (խորեոգրաֆը): Հայ կոմպոզիտորները ևս ստեղծել են բալետներ: Նրանցից մեկը կոմպոզիտոր Տիգրան Մանսուրյանն է:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Տիգրան Մանսուրյանն եմ: Առաջին անգամ դաշնամուր նվագել եմ 7 տարեկան հասակում Գյումրիում, ապա ուսումնա շարունակել Երևանում: Ես գրել եմ բազմաթիվ ստեղծագործություններ: Երեխաների համար գրել եմ «Ձյունե թագուհին» բալետն ըստ Հանս Բրիստիան Անդերսենի համանուն հեքիաթի»:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ հայկական բալետի հիմնադիրը աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանն է:

Ունկնդրում

Տ. Մանսուրյան

«Ձյունե թագուհու թագավորությունը»

«Ձյունե թագուհին» բալետից¹²

Բալետի գլխավոր հերոսներն են Ձյունե թագուհին, քույր և եղբայր Գերդան և Կայը:

Սառցե թագավորությունում ապրում էր Ձյունե թագուհին: Նա շատ չար էր, քանի որ նրա սիրտը սառույցից էր: Ձյունե թագուհին կախարդանքով դարձնում է Կայի սիրտը սառույց, և միայն համարձակ և հավատարիմ Գերդայի շնորհիվ է կախարդանքը վերանում: Կայի սառցակալած սիրտը՝ ջերմանում, իսկ Ձյունե թագուհին հալչում է:

¹² <https://www.arevik.am/am/pages/audio/28/>

Ունկնդրում

Տ. Մանսուրյան

«Մենուետ»

«Ձյունե թագուհին» բալետից¹³

Մենուետը պարահանդեսային պար է, որը պարել են Ֆրանսիայի թագավորի պալատում: Մենուետի քայլերը դանդաղ են և հանդիսավոր:

- ✓ Ի՞նչ պար է մենուետը:
- ✓ Որտե՞ղ են պարել մենուետը:
- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Ձյունե թագուհին» բալետի «Մենուետ»-ի երաժշտությունը:

¹³ <https://www.arevik.am/am/pages/audio/29/>

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, դու արդեն սովորել ես մի, ֆա, սոլ նոտաները, որոնցից **մի**ն գրվում է 1-ին գծի վրա, **ֆա**ն՝ 1-ին և 2-րդ գծերի միջև, իսկ **սոլ**ը՝ 2-րդ գծի վրա: Եթե գրի առնենք **մի** նոտային նախորդող նոտաները, ապա կտեսնենք, որ աստիճանաբար դեպի ներքև ենք իջնում, այսինքն՝ **մի**ից ցած գտնվող **ռե** նոտան կգրենք 1-ին գծի տակ.

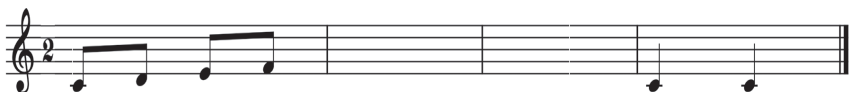
Սակայն նոտաների «տնակ» հնգագծում բոլոր նոտաները չեն տեղավորվում: Այդ իսկ պատճառով օգնության են գալիս օժանդակ գծիկները, որոնք դրվում են հնգագծի ներքևում և վերևում: Այսպես՝ **դո** նոտան գրվում է ներքևի առաջին օժանդակ գծի վրա.

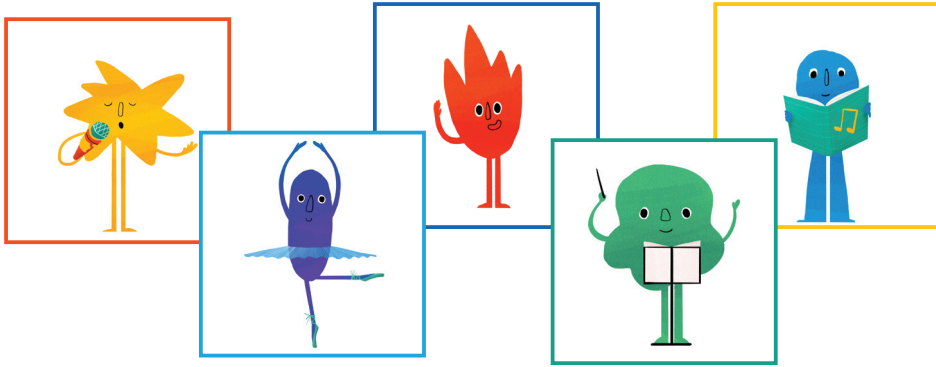

Նոտագրի՛ր վարժությունը և երգի՛ր:

Տրված օրինակում շարունակի՛ր բաց թողնված տակտերը՝ ստեղծելով երաժշտական հատված:

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է բալետը:
2. Ովքե՞ր են ստեղծում բալետը:
3. Ո՞ր հայ կոմպոզիտորի մանկական բալետին ես ծանոթացել:
4. Ո՞ւմ հեքիաթի հիման վրա է ստեղծվել կոմպոզիտոր Տիգրան Մանսուրյանի «Ձյունե թագուհին» մանկական բալետը:
5. Ովքե՞ր են «Ձյունե թագուհին» բալետի հերոսները:
6. Ի՞նչ է ուսուցանում այս բալետը:

ՍԻՄՖՈՆԻԱ

Սիմֆոնիան երաժշտական մեծակտավ ստեղծագործություն է, որը բաղկացած է մեկ կամ մի քանի մասից: Սիմֆոնիան կատարում է **սիմֆոնիկ նվագախումբը**՝ բազմաթիվ երաժիշտներից բաղկացած խումբը: Սիմֆոնիկ նվագախումբը ղեկավարում է **դիրիժորը**:

Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ,
դիրիժոր՝ Էդուարդ Թոփչյան¹⁴

¹⁴ https://apo.am/wp-content/uploads/2019/04/IMG_1605.jpg

Տարբեր կոմպոզիտորներ ստեղծել են սիմֆոնիաներ, բայց վերջնականապես սիմֆոնիան ձևավորվել է Յոզեֆ Հայդնի արվեստում, այդ իսկ պատճառով նրան անվանում են «Սիմֆոնիայի հայր»:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Յոզեֆ Հայդնն եմ Ավստրիայից: Ես ծառայել եմ թագավորի պալատում, որտեղ և առաջին անգամ ստեղծել եմ սիմֆոնիկ նվագախումբ, ինքս էլ եղել այդ նվագախմբի դիրիժորը: Թագավորական պալատում կազմակերպվող համերգների համար գրել եմ բազմաթիվ ստեղծագործություններ, այդ թվում՝ 100-ից ավելի սիմֆոնիա»:

Ունկնդրում

Յ. Հայդն

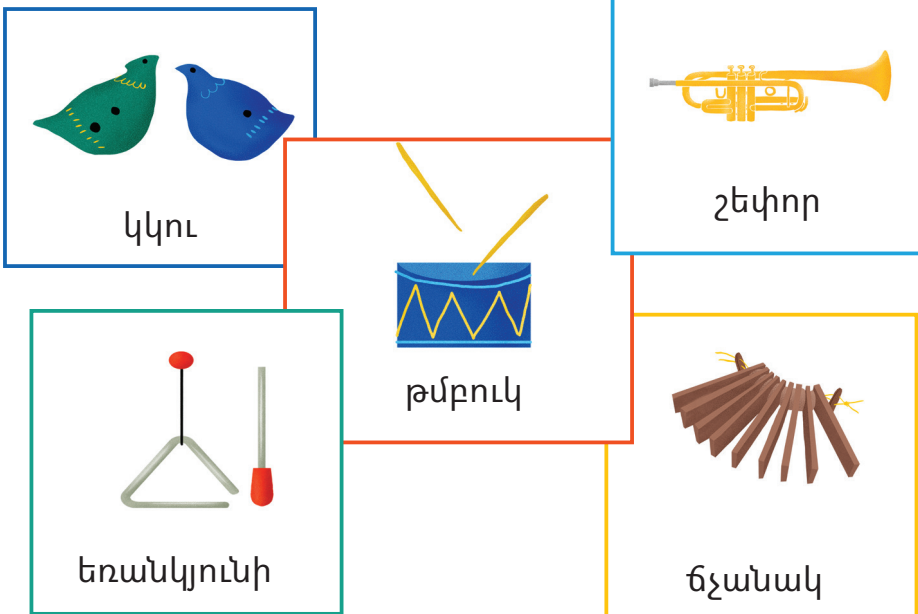
Հատված Օբսիորդյան սիմֆոնիայից¹⁵

Խաղ «Շրջան»¹⁶

Այժմ ունկնդրենք հատված մի սիմֆոնիայից, որտեղ բացի ավանդական նվագարաններից օգտագործվել են նաև մանկական նվագարաններ՝ կկու, շեփոր, թմբուկ, եռանկյունի, ճչանակ: Այդ իսկ պատճառով այն նաև անվանում են «Խաղալիքների սիմֆոնիա»: Քանի որ հավաստի տեղեկություններ չեն պահպանվել, այդ պատճառով որպես այս սիմֆոնիայի հեղինակ նշում են կան Յոզեֆ Հայդնին, կան Լեոպոլդ Մոցարտին (հանրաճանաչ կոմպոզիտոր Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտի հորը):

¹⁵ <https://www.arevik.am/am/pages/audio/33/>

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=ZeFxUC2bqTE>

Ունկնդրում

Յ. Հայդն

«Մանկական սիմֆոնիա»¹⁷

Դիտիր «Հայդնի «Մանկական սիմֆոնիա» մուլտֆիլմը¹⁸:

Նոտագրիր «Դան, դան, դանեդան» հայկական ժողովրդական երգը:

Դան, դան, դա - մե- դան, ձի խավ մը կեր՝

կո - լոտ էր, դան, դան, դա - մե - դան:

ձի խավ մը կեր – ես մի հավ ունեի

«Դան, դան, դանեդան» երգի երաժշտությունը պահպանելով՝ ստեղծիր նոր խոսքեր:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Հայաստանում առաջին սիմֆոնիկ նվագախումբը ստեղծել է կոմպոզիտոր Ալեքսանդր Սպենդիարյանը, ով նաև եղել է այդ նվագախմբի դիրիժորը:

¹⁷ <https://www.arevik.am/am/pages/video/1miohLVZobE/>

¹⁸ <https://www.arevik.am/am/pages/video/XWRfggAxGDs/>

ՀԱ՛Ֆ, ՀԱ՛Ֆ

(«Չարի վերջը» օպերայից)¹⁹

Խոսք՝ Հ. Թումանյանի
Երաժշտ.՝ Ա. Մանուկյանի

Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ,
Ահա այսպես հաչում եմ ես.
Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ,
Ու տունն այսպես պահում եմ ես:

Թե գա մեզ մոտ մի հին ծանոթ,
Մոտն եմ վազում, պոչս շարժում,
Բայց թե մի գող չարկամեցող
Ուզի թաքուն մտնի մեր տուն...

Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ,
Ահա այսպես հաչում եմ ես.
Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ,
Ահա այսպես պահում եմ ես:
Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ,
Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ:

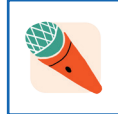
- ✓ Ա. Մանուկյանի «Չարի վերջը» օպերայում ինչպիսի հերոս է շունը:
- ✓ Բնութագրիր շանը:

¹⁹ <https://www.arevik.am/am/pages/view/237/>

ՁՅՈՒՆ Է, ՁՅՈՒՆ

Խոսք և երաժշտ.՝

Մ. Սարգսյան-Չինկեգյանի

Ձյուն է, ձյուն, ձյուն է, ձյուն՝
Ճերմակ, պսպղուն՝,
Ձյուն է, ձյուն, ձյուն է, ձյուն՝
Մաքուր ու սիրուն:

Կրկներգ

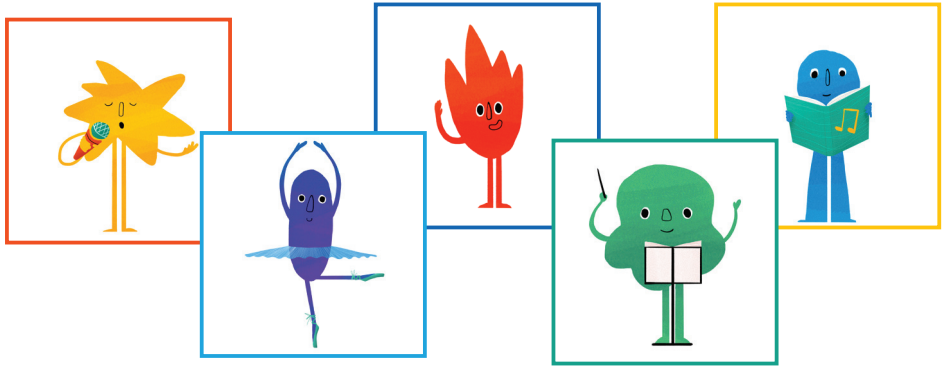
Ձմեռ պապին՝ սահնակին,
Ձյունանուշիկը՝ կողքին,
Եկան ուրախ հանդեսին,
Ծափ, ծափ, ծափ:

Ջան, տոնենք Նոր տարին
Ուրախ պարերով,
Ներս կանչենք բոլորին
Մեր նոր երգերով:

Կրկներգ

1. *պսպղուն – փայլուն*

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է սիմֆոնիան:
2. Ովքե՞ր են կատարում սիմֆոնիան:
3. Ո՞ւմ են կոչել «Սիմֆոնիայի հայր»:
4. Մանկական ի՞նչ նվագարաններ են օգտագործված «Մանկական սիմֆոնիայում»:
5. Ո՞վ է Հայաստանում ստեղծել առաջին սիմֆոնիկ նվագախումբը:
6. Ո՞վ է եղել Հայաստանի առաջին սիմֆոնիկ նվագախմբի դիրիժորը:

«Խաղ-շղթա»

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, երաժշտության պարզ տեսակները քեզ տարան օպերա, բալետ և սիմֆոնիա, և հայտնվեցիր երաժշտության կախարդական ու անկրկնելի աշխարհում: Մաղթում ենք քեզ հաճելի ճանապարհորդություն:

ԻՆՉՊԵՍ Է ՍՏԵՂԾՎՈՒՄ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ (ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆ)

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, քո առջև բացվում է մի հեքիաթային թագավորություն, որի թագուհին Երաժշտությունն է, իսկ բնակիչները երաժշտական այբուբենն ու երաժշտական արտահայտչամիջոցներն են: Այս կիսամյակում դու կժանոթանաս Թագուհուն և նրա թագավորության բոլոր բնակիչներին:

Յուրաքանչյուր ազգ ունի իր մայրենի լեզուն ու գիրը: Մենք՝ հայերս, գրում ենք հայերեն և հայատառ: Հայկական այբուբենի տառերն են այբ, բեն, գիմ, դա, եչ, զա և այլն: Երեխաները ստեղծել են խաղիկներ, որոնցով ամրապնդել են այբուբենի իրենց իմացությունը:

Ունկնդրում

«Այբ, բեն, գիմ»

(խոսք և երաժշտ.՝ Մ. Յորգանցի²⁰)

Գրիգոր Խանջյան. «Հայոց այբուբեն»²¹

²⁰ <https://youtu.be/c6VQJyPYG0w>

²¹ <https://pbs.twimg.com/media/FeeXgPRX0Ag9sRR?format=jpg&name=large>

Ստեղծիր հայոց այբուբենին նվիրված քառատողով՝
երգ:

Ֆրանչեսկո Մաջիոտո «Մեսրոպ Մաշտոց»²²

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ իտալացի նկարիչ Ֆրանչեսկո Մաջիոտոն 18-րդ դարում նկարել է հայ գրերի ստեղծող Մեսրոպ Մաշտոցին:

²² <https://www.peopleofar.com/wp-content/uploads/Mesrop-Mashtots-creating-the-Armenian-alphabet-by-Francesco-Maggiotto-1750-1805-723x1024.jpg>

Երաժշտությունը նույնպես ունի իր այբուբենը, որի տառերը նոտաներն են: Նոտաները դասավորված են ըստ ձայնի բարձրության:

Ունկնդրում

«Երաժշտական այբուբեն»
(խոսք՝ Ն. Միքայելյանի,
երաժշտ.՝ Ա. Լուսինյանի²³)

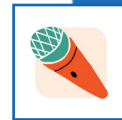

- ✓ Ինչի՞ն է նվիրված «Երաժշտական այբուբեն» երգը:
- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Երաժշտական այբուբեն» երգի երաժշտությունը:

²³ <https://youtu.be/HeZQ1opRwMk>

ՀՆՉՅՈՒՆ ԱՇԱՐ

Խոսք և երաժշտ.՝ Հր. Օհանյանի

Դո, ռե, մի ֆա, սոլ, լա, սի, դո
Հնչյուններ,
Դո, սի, լա, սոլ, ֆա, մի, ռե, դո,
Ջանիկներ.
Բարձրանում ենք և իջնում ենք
Շարքերով,
Միշտ լցնում եք իմ սիրտը ձեր
երգերով:

Լա, լա, լա, լա, լա, լա,
Լա, լա, լա, լա, լա, լա,

Դո, ռե, մի ֆա, սոլ, լա, սի, դո,
Հնչյուններ,
Դո, սի, լա, սոլ, ֆա, մի, ռե, դո,
Ջանիկներ.
Երբ ձեզ հետ եմ, ես չեմ տխրում
Ոչ մի ժամ,
Ուրախ երգն է միշտ ինձանից
Անբաժան:

Լա, լա, լա, լա, լա, լա,
Լա, լա, լա, լա, լա, լա,

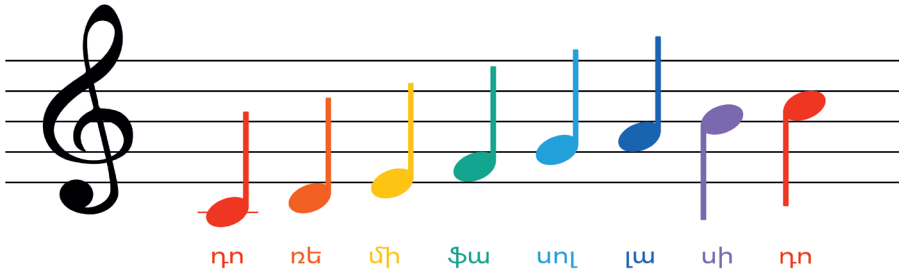
Փոքրիկ բարեկամ, քեզ մնում է սովորել 3 նոտա, որ յուրացնես երաժշտական այբուբենն ամբողջությամբ: Երաժշտական այբուբենն անվանում են նաև **հնչյունաշար**: Լա նոտան գրվում է 2-րդ և 3-րդ գծերի միջև, իսկ **սի**ն՝ 3-րդ տողի վրա: **Սի**ի և դրանից վերև գտնվող նոտաների պոչիկները դրվում են ձախ կողմից և դեպի ներքև:

Նոտաները, այսպիսով, յոթն են՝ **դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սի**: **Սի** նոտային հաջորդում է կրկին **դո** նոտան, որն ավելի բարձր է հնչում, քան մեր անցած **դո**ն և գրվում է 3-րդ և 4-րդ գծերի միջև:

Եթե նոտաներով երգես «Հնչյունաշար» երգի առաջին տունը, կտեսնես, որ դրանում օգտագործվել են ներքևի **դո**յից մինչև վերևի **դո**ն եղած նոտաները: 8 նոտաներից բաղկացած այդ հատվածը անվանում են **դո հնչյունաշար**:

Երգի՛ր «Հնչյունաշար» երգի առաջին տունը նոտաներով:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ նոտաները կարելի է ցույց տալ ձեռքի նշաններով:

Ձեռքի նշաններով երգիր
«Հնչյունաշար» երգի առաջին տունը:

- ✓ Ի՞նչ է երաժշտական այբուբենը:
- ✓ Ինչպե՞ս են դասավորված նոտաները:
- ✓ Հնգագծի վրա որտե՞ղ և ինչպե՞ս են գրվում նոտաները:
- ✓ Ի՞նչ է հնչյունաշարը:
- ✓ Ինչպե՞ս են գրվում նոտաները մինչև 3-րդ գիծը և 3-րդ գծից վեր:

- ✓ Ինչպե՞ս կարելի է ձեռքի նշաններով ցույց տալ դո հնչյունաշարը:
- ✓ Ի՞նչ տարբերություն կա քեզ ծանոթ երկու դո նոտաների միջև:

The diagram illustrates four hand signs for musical notes, each represented by a colored bar and a corresponding hand gesture:

- սոլ** (Sol): Light blue bar, hand gesture with the index finger pointing up.
- լա** (La): Dark blue bar, hand gesture with the index finger pointing up and the thumb pointing down.
- սի** (Si): Purple bar, hand gesture with the index finger pointing up and the thumb pointing down.
- դո** (Do): Red bar, hand gesture with the index finger pointing up and the thumb pointing down.

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Ռոբերտ Պետրոսյանն եմ Հայաստանից՝ կոմպոզիտոր, շեփորահար, դիրիժոր: Ստեղծել եմ «Արևիկ» մանկական վոկալ-նվագարանային համույթը: Երեխաների համար գրել եմ բազմաթիվ երգեր: Կարծում եմ՝ դեռ նախադպրոցական տարիքից քեզ ծանոթ է Գ.Բորյանի «Ձի, ձի, փայտե ձի» բանաստեղծությունը, որի համար ես գրեցի երաժշտություն»:

Ունկնդրում

«Արևիկ» մանկական վոկալ-նվագարանային համույթի կատարմամբ հայկական ժողովրդական «Հացթուխ» երգը²⁴

- ✓ Ո՞ւմ մասին է հայկական ժողովրդական «Հացթուխ» երգը:
- ✓ Ինչպե՞ս է ժողովրդական երգում ներկայացված հացթուխը:
- ✓ Արդյո՞ք «Հացթուխ» երգը նկարագրում է մեր ժողովրդի կենցաղից մի դրվագ:

²⁴ https://youtu.be/wm3SJ_CLtUc

Տրված խոսքերով ստեղծիր երգ.

Գնանք դաշտի հողը վարենք,
Ցորեն ցանենք:

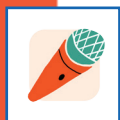
Հասկը հասնի, արևի տակ
Արտը ծփա:

Ցորեն հնձենք, ալյուր աղանք,
Լավաշ թխենք:

ԻՄ ՁԻՆ

Խոսք՝ Գ. Բորյանի
Երաժշտ.՝ Ռ. Պետրոսյանի

Ձի, ձի, փայտե ձի,
Մեր դռանը կապեցի,
Կարմիր գույնով ներկեցի,
Հետո նրան թամբեցի:
Ով որ ունի այսպես ձի,
Թող գա ինձ հետ նա մրցի:

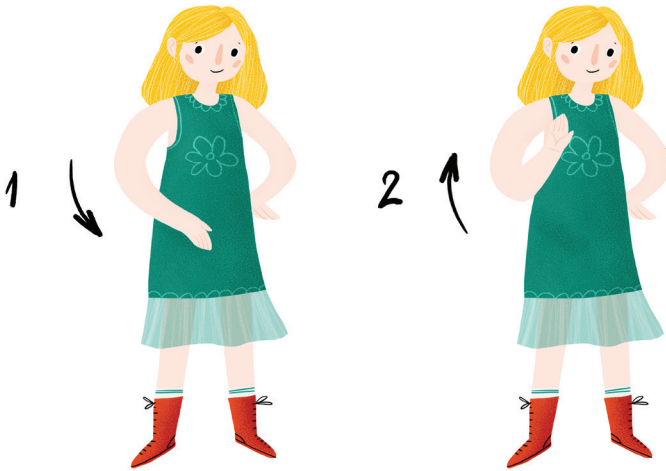
Փոքրիկ բարեկամ, հայոց գրերով դու արտահայտում ես մտքերդ: Դու ունենում ես նաև երաժշտական մտքեր, որոնք կարող ես արտահայտել երաժշտական այբուբենի օգնությամբ՝ որոշակի ռիթմով խմբավորելով երաժշտական հնչյունները: Այսպես ձևավորվում է **մեղեդին**: Երգի մեղեդին կարելի է երգել խոսքերով և առանց խոսքերի՝ նոտաներով:

Նոտագրի՜ր «Իմ ձին» երգի մեղեդուց հատված:

Ով որ ու - նի այս-պես ձի, թող գա ինձ հետ նա մըր-ցի:

Ցանկացած երգ կարելի է կատարել չափ տալով, այսինքն՝ ձեռքը հավասար շարժելով վերևից ներքև, ապա ներքևից վերև: Օրինակ՝ երկմաս չափն ունի 2 զարկ (մաս). առաջին՝ շեշտված մասում ձեռքն իջնում է ներքև, իսկ երկրորդ՝ թույլ մասում բարձրանում:

Երգի՜ր «Իմ ձին» երգի մեղեդուց հատվածը և ձեռքով չափ տուր:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ: Ես Պյոտր Չայկովսկին եմ Ռուսաստանից: Կոմպոզիտոր եմ, դիրիժոր և մանկավարժ: Երբ երեխա էի, մայրս սովորեցրեց ինձ սիրել դաշնամուրը: Երեխաների համար գրել եմ 3 բալետ հեքիաթների հիման վրա՝ «Կարապի լիճը», «Քնած գեղեցկուհին» և «Մարդուկ-ջարդուկը»: Ստեղծել եմ նաև «Մանկական ալբոմ» և «Տարվա եղանակներ» մանրանվագների շարքերը դաշնամուրի համար: «Տարվա եղանակներ» մանրանվագները ես անվանել եմ 12 ամիսների անուններով: Օրինակ՝ «Մարտ», «Ապրիլ» (որն այժմ ունկնդրելու ես), «Մայիս» և այլն»:

Ունկնդրում

Պ. Չայկովսկի

«Ապրիլ (ձնծաղիկ)» մանրանվագ²⁵

«Տարվա եղանակներ»²⁶ շարքից

²⁵ մանրանվագ – փոքրիկ երաժշտական ստեղծագործություն

²⁶ <https://youtu.be/KdwwQbgJbQI>

- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Ապրիլ (ձնծաղիկ)» մանրանվագի երաժշտությունը՝ երգայի՞ն, թե՞ պարային:
- ✓ Ինչպիսի՞ տեսարան եք պատկերացնում մանրանվագն ունկնդրելիս:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Չայկովսկին «Տարվա եղանակներ» շարքի յուրաքանչյուր մանրանվագի սկզբում բանաստեղծական քառատող է գրել ըստ ռուս բանաստեղծների տեքստերի:

Ա՛խ, ԳԱՐՈ՛ՒՆ Է, ԳԱՐՈ՛ՒՆ Է

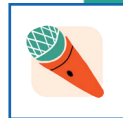
Հայկական ժողովրդական երգ

Ա՛խ, գարնն է, գարնն է, գարնն է,
Սարերի կեսը ձյուն է, գարնն է:

Սարերը ման եմ եկել, գարնն է,
Խենթացած՝ տուն եմ եկել, գարնն է:

Ա՛խ, գարնն է, գարնն է, գարնն է,
Սարերի կեսը ձյուն է, գարնն է:

Սարի փեշին ձնծաղիկ, գարնն է,
Բացել է ճերմակ տոտիկ, գարնն է:

Մարտիրոս Սարյան. «Արարատը գարնանը»²⁷

Ա՛խ, գարնն է, գարնն է, գարնն է,
Սարերի կեսը ձյուն է, գարնն է:

Հալվել է ճերմակ ձնիկ², գարնն է,
Վազել է պաղ-պաղ ջրիկ³, գարնն է:

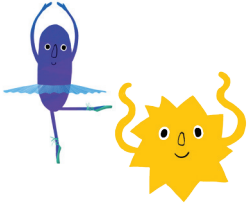
Ա՛խ, գարնն է, գարնն է, գարնն է,
Սարերի կեսը ձյուն է, գարնն է:

1. *խենթացած* – բուռն զգացումներով, ոգևորված
2. *ճերմակ ձնիկ* – սպիտակ ձյուն
3. *պաղ-պաղ ջրիկ* – սառը ջուր

²⁷ <https://i.ytimg.com/vi/4ZdcpQTnq7c/maxresdefault.jpg>

- ✓ Ինչպիսին է գարունը:
- ✓ Բնության մեջ ի՞նչ է տեղի ունենում գարնանը:

«Ա՛խ, գարինն է, գարինն է» երգը կատարի՜ր հայկական ժողովրդական պարերգի շարժումներով: Ստեղծի՜ր նվագարանային ուղեկցություն:

Ունկնդրում

«Մայրիկը, գիրքը և հայրենիքը»²⁸
(խոսք՝ Ս. Մուրադյանի,
երաժշտ.՝ Մ. Վարդազարյանի)

- ✓ Կոմպոզիտոր Մարտին Վարդազարյանն իր երգում ինչպե՞ս է ներկայացնում մայրիկին, գիրքը և հայրենիքը:
- ✓ Ինչո՞վ են իրար նման մայրիկը, գիրքը և հայրենիքը:

¹ <https://youtu.be/nEdMFrvvCww>

ՈՒՐԱԽ ՄԱՅՐԻԿ

Խոսք և երաժշտ.¹
Կ. Վարդումյանի

Ես ունեմ մի մայրիկ թանկագին,
Ժպիտը միշտ դեմքին իմ անգին,
Ե՛վ խաղում է, և՛ զբոսնում ինձ հետ միասին,
Ե՛վ խաղում է, և՛ զբոսնում ինձ հետ միասին...

Կրկներգ

Իմ մայրիկ, մայրիկ,
Գարնան ձնծաղիկ,
Սիրում եմ ես քեզ, դու իմ սիրելի.
Իմ մայրիկ, մայրիկ,
Գարնան ձնծաղիկ,
Սիրում եմ քեզ, սիրում եմ քեզ,
Դու իմ սիրելի,
Սիրում եմ քեզ, սիրում եմ քեզ,
Դու իմ սիրելի...

Իմ մայրիկը գիտի շատ երգեր,
Կարդացել է շատ ու շատ գրքեր
Եվ պատմում է շատ լավ հեքիաթներ,
Նույնիսկ լուծում է դժվար խնդիրներ:

Բանավոր: Բոլոր ծաղիկները, բոլոր համբույրները,
 Բոլոր մաղթանքները՝ ձեզ,
 Մեր սիրելի՛ մայրիկներ, տատիկներ:
 Կրկներգ

1. մաղթանք – բարի խոսք

Երգը կատարիր բնական նվագարանների ուղեկցությամբ:

ոտք մատների ձեռքեր
 ճտտոց

Ստեղծիր մեղեդի՝ տրված քառատողի համար.

Մայրս արև է՝ ես մի շող,
 Մայրս անձրև է՝ ես մի ցող,
 Մայրս այգի է՝ ես մի վարդ,
 Երգ եմ գրում նրա համար:

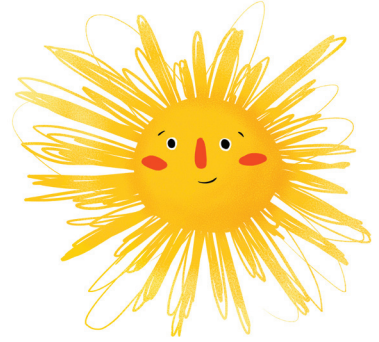
Ինչպես ես շնորհավորում մայրիկի, տատիկների և ավագ քույրիկների գարնանային տոները:

ՀԵՔԻԱԹ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ ԹԱԳՈՒՀՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կար-չկար մի թագավորու-
թյունում մի թագուհի կար, անու-
նը՝ Երաժշտություն: Թագուհին
շատ լավ էր ղեկավարում երկիրը,
և նրան բոլորը սիրում էին: Նրան
երբեք ոչ ոք չէր տեսել, սակայն բո-
լորը լսում էին նրա ձայնը: Երաժշ-
տության ձայնը լսում էին ամենուր՝
փողոցներում, տներում, ժամանցի
վայրերում, դպրոցներում և ման-
կապարտեզներում: Եվ այդ ձայնը
շատ գեղեցիկ էր ու տարբեր ժա-
մերի կարող էր լինել տարբեր՝ մեկ
ուրախ, մեկ տխուր, մեկ նուրբ, մեկ
զրնգուն:

Երգի՛ր հայկական ժողովրդական
«Արև, արև» երգը: Կատարի՛ր նաև
նոտաներով և ձեռքի նշաններով:

Ա - րև, ա - րև, եկ, եկ, Ձի-զի քա-րին վե՛ր եկ,

Սև-սև ամ-պեր, հե-ռա-ցե՛ք, Ա -րե -վին ճամ- փա՛ տը-վեք:

Երգի՛ր «Կա՛թ-կա՛թ» երգը (խոսք և
երաժշտ.՝ Ա. Գևորգյանի): Կատարի՛ր
նաև նոտաներով և ձեռքի
նշաններով:

Կա՛թ, կա՛թ, կա՛թ, կա՛թ, ան-ձրև է գա - լիս,

կա՛թ, կա՛թ, կա՛թ, կա՛թ, եր-կինքն է լա - լիս:

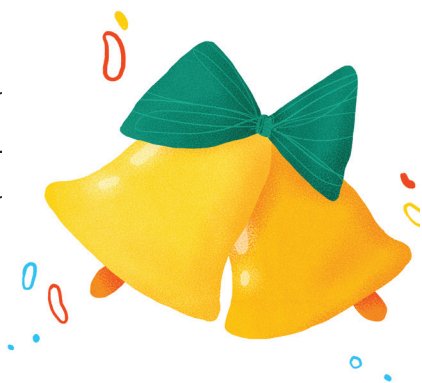

Երգի՛ր հայկական ժողովրդական «Նանիկ» երգի կրկներգը: Կատարի՛ր նաև նոտաներով և ձեռքի նշաններով:

Դանդաղ

Նա-նիկ ա-սեմ բա-լի - կիս, բու-նը տա-նի ջա-նի - կիս:

Երգի՛ր «Զանգակներ» երգի կրկներգը (խոսք և երաժշտ.՝ Զ. Լորդ Փիերպոնտի): Կատարի՛ր նաև նոտաներով և ձեռքի նշաններով:

Զան-գակ-ներ, գան-գակ-ներ, բա-րի գան-գակ - ներ,
 թող հըն-ջեն, դո-դան-ջեն, բա-րին ա - վե - տեն:

Երգի՛ր «Զինվոր» երգի առաջին տունը
 (խոսք և երաժշտ.՝ Մ. Սարգսյան-Զինկեգյանի):
 Կատարի՛ր նաև նոտաներով և ձեռքի
 նշաններով:

Զին-վոր, զին-վոր քաջ, դու քայ - լիր ա -ռաջ,

ծա - ծա - նիր դը - րո - շը հայ - կա - կան:

Ունկնդրում

«Ծաղրածուն և ծաղրածուն»²⁹
(խոսք՝ Յ. Սահակյանի,
երաժշտ.՝ Ս. Բաբաթորոսյանի)

- ✓ Ինչ տրամադրություն է արտահայտում Ստեփան Բաբաթորոսյանի «Ծաղրածուն և ծաղրածուն» երգը:
- ✓ Ինչից է երևում, որ երգը կատակային է:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ բնության ցանկացած երևույթ կարելի է պատկերել երաժշտական հնչյունների միջոցով: Բնությանը նվիրված ստեղծագործությունները տարբեր կոմպոզիտորներ անվանել են «Տարվա եղանակներ»: Օրինակ՝ Անտոնիո Վիվալդին, Յոզեֆ Հայդնը, Պյոտր Չայկովսկին, Գեղունի Չթյանը և ուրիշներ:

²⁹ <https://youtu.be/QN1n0018lpE>

Թագուհի Երածշտության մեջ բաբախում էր սիրտը և ապ-
րում հոգին: Սրտի բաբախը ռիթմն էր, իսկ հոգին՝ մեղեդին:

Փոքրիկ բարեկամ, սովորիր նոտաների մասին հետևյալ
երգը, որպեսզի գրի առնենք երգի ռիթմը և մեղեդին:

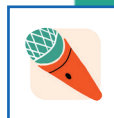
ԴՈՌԵՄԻ

(«Երաժշտության հնչյուններ» մյուզիքլից)

Հայերեն տեքստը՝ Ա. Գևորգյանի
Երաժշտ.՝ Ռ. Ռոջերսի

Դո, արևն է շողշողում,
Ռե, առվակն է կարկաչում,
Մի, քամին մեղմիկ խաղում,
Ֆա, ծառերն է օրորում:

Սոլ, երկինքը կապուտակ,
Լա, ժպտում է շարունակ,
Սի, սարերի գագաթին
Փայլփլում է սպիտակ ձյունը կրկին:

Կրկներգ

Դո-մի-մի, մի-սոլ-սոլ,
Ռե-ֆա-ֆա, լա-սի-սի:

Սոլ, դո, լա, ֆա,

Մի, դո, ռե,

Սոլ, դո, լա, սի,

Դո, ռե, դո:

Դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սի, դո, սոլ, դո:

«Դո-ռե-մի» երգի կրկներգի ռիթմն ունի հետևյալ տեսքը.

«Դո, ռե, մի» երգի կրկներգի ռիթմը կատարի՛ր ծափերով: Նոտագրի՛ր «Դո, ռե, մի» երգի կրկներգը:

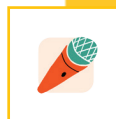
Ինչպես նկատեցիր, կրկներգի վերջում երկու գիծ և երկու կետ են դրված: Այդ նշանը նոտագրության մեջ նշանակում է, որ նշված հատվածը պետք է կատարել 2 անգամ, այսինքն՝ դա **կրկնողության** նշան է:

ՎԱԶԵԻ ՁԻՆ

Խոսք՝ Էդ. Ավագյանի
Երաժշտ.՝ Ս. Նաղդյանի

Վաչեն ունի մի փոքրիկ ձի,
Ման է ածում¹ առանց սանձի²,
Իսկ ձին ունի ոտքեր փայտի
Եվ շրջում է առանց պայտի³:

Կրկներգ

– Ուր էլ որ քշես՝ նա կգնա,
Բայց հենց որ թողնես՝ լուռ կմնա:

Չեմ հասկանում, ի՞նչ ձի է սա,
Ի՞նչ հրաշք է, ի՞նքդ ասա,
Ձին ունենա ոտքեր փայտի,
Շրջի առանց սանձի, պայտի:

Կրկներգ

Ջարմանո՞ւմ ես... Մի՛ զարմացիր,
Խաղալիք է, լավ իմացիր.
Ոտքի տեղակ անիվ կլոր,
Քաշես՝ կգա գիլուգլոր:

Կրկներգ

1. ման է ածում – ման է տալիս
2. սանձ – ձիու բերանը դրվող բարակ ձող
3. պայտ – ձիու ոտքերի տակ ամրացվող, վնասվածքներից պաշտպանող մետաղյա թիթեղ

Իր թագավորությունում թագուհի Երաժշտությանը լսում էին նույնիսկ այն ժամանակ, երբ քար լռություն էր տիրում: Այդ լռությունն անվանում են երաժշտական **դադար** կամ **պաուզա**: Երաժշտական դադարները լինում են կարճ ու երկար՝ ճիշտ այնպես, ինչպես նոտաները: Վանկային անվանումով պաուզան կոչում ենք **պա**:

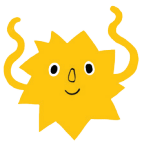
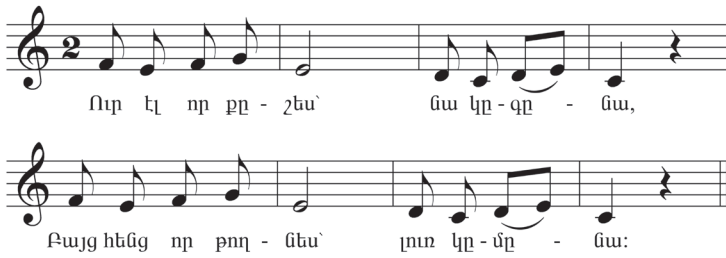

պա
պատուգա

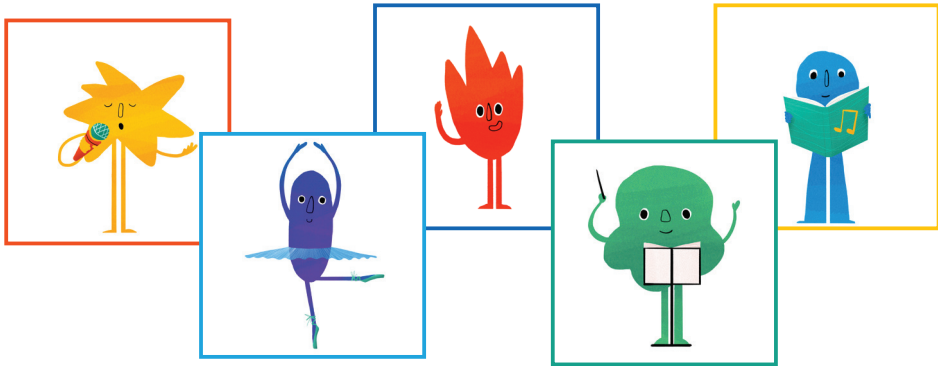

Գրի՛ առ «Վաչեի ծին» երգը, որտեղ կան երաժշտական դադարներ:

Պահպանելով «Վաչեի ծին» երգի մեղեդին, որտեղ կան երաժշտական դադարներ, շարունակիր երգը:

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է երաժշտական այբուբենը:
2. Ի՞նչ է մեղեդին:
3. Ո՞ր գծի վրա է գրվում վերևի դո նոտան:
4. Ինչպե՞ս են ցույց տալիս նոտաները ձեռքի նշաններով:
5. Նոտաների մասին ի՞նչ երգեր գիտես:
6. Ի՞նչ է ռիթմը:
7. Ինչպիսի՞ն է «Դո-ռե-մի» երգը:

«Խաղ-շղթա»

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՉԱՄԻՋՈՑՆԵՐ

Փոքրիկ բարեկամ, կոմպոզիտորը, երբ ստեղծում է երաժշտություն, դա անում է օգտագործելով **արտահայտչամիջոցներ**:

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտն եմ Ավստրիայից: Ես սկսել եմ ստեղծագործել 3 տարեկանից, իսկ 4 տարեկանից համերգներով շրջել եմ ողջ Եվրոպայում: Ես նվագել եմ կլավեսին և ջութակ: Իմ առաջին ուսուցիչը եղել է հայրս: Մանուկ հասակում ինձ անվանել են «Հրաշամանուկ»՝ բացառիկ տաղանդի համար: Ես գրել եմ բազմաթիվ ստեղծագործություններ քեզ պես փոքրիկների համար»:

Փոքրիկ Մոցարտը հոր և քրոջ հետ համերգի ժամանակ

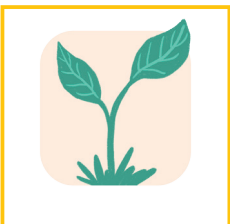
Ունկնդրում

Վ.Ա. Մոցարտ

«Օրորոցային»³⁰

սինֆոնիկ նվագախմբի

կատարմամբ

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Եվրոպայով շրջագայելիս փոքրիկ Մոցարտը ելույթ է ունեցել իր հոր և քրոջ հետ. հայրը ջութակ էր նվագում, ինքը՝ կլավեսին, իսկ քույրը երգում էր:

³⁰ https://youtu.be/vXRzq_8bJ3c

ՄԻՇՏ ԱՌՈՒՅԳ՝

Խոսք՝ Լ. Սարգսյանի
Երաժշտ.՝ Է. Միհրանյանի

Դեռ արևը չծագած,
Արթնանում ենք մենք քնից
Ու պաղ² ջրով լվացված՝
Դուրս ենք գալիս մենք տնից:

Կրկներգ

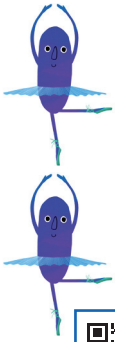
Ցատկում³ վեր, ցատկում վար,
Դեպի աջ և դեպի ձախ,
Մեր կանաչ պուրակում
Վազվզում ենք, թռչկոտում,
Ուրախ երգում, կատակում: 2 անգամ

Ով ուզում է միշտ առողջ,
Ուրախ և զվարթ⁴ լինի,
Թող գա նա մեզ հետ այգի
Ու մարզանքներ կատարի:

Կրկներգ

1. առույգ – աշխույժ
2. պաղ – սառը
3. ցատկել – թռվռալ, թռչկոտել
4. զվարթ – ուրախ

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, դու լսեցիր ու հասկացար, որ Մոցարտի Օրորոցայինը հնչեց դանդաղ, հանգիստ, իսկ «Միշտ առույգ» երգը՝ արագ, աշխույժ: Երաժշտության կատարման ընթացքը, արագությունը կոչվում է **տեմպ**:

«Միշտ առույգ» երգը կատարի՜ր տեքստին համապատասխան շարժումներով:

Կատարի՜ր ռիթմական վարժություն՝ «Ծաղիկների պարը» (Վ.Ա. Մոցարտի «Դոն ժուան»³¹ օպերայի մի հատվածի՝ «Մենուետի» երաժշտության տակ)՝ ձեռքերով ցույց տալով ծաղիկների թերթիկների նրբությունը:

- ✓ Ինչպիսի՞ն է «Միշտ առույգ» երգի երաժշտությունը:
- ✓ Ինչպիսի՞ն է Մոցարտի «Մենուետ»-ի երաժշտությունը:

Երբ մենք խոսում ենք, մեր ձայնը մեկ ուժեղ է, մեկ մեղմ: Այդպես էլ երաժշտության մեջ է. այն հնչում է մերթ ուժգին, մերթ մեղմ: Երաժշտության ուժգին կամ մեղմ հնչողությունը կոչվում է **դինամիկա** (ուժգնություն): Նոտաներում երաժշտության ուժգնությունը նշվում է դինամիկայի համառոտագրություններով: Օրինակ՝ **f**-ն նշանակում է **ֆորտե**, այսինքն՝ **ուժեղ**, իսկ **p**-ն նշանակում է **պիանո**, այսինքն՝ **մեղմ**:

Հետաքրքիր է իմանալ: Սովորաբար երգերը կատարելիս երկու անգամ կրկնվող հատվածները՝ կրկնողությունները, առաջին անգամ երգում են ավելի ուժեղ՝ ֆորտե, իսկ երկրորդ անգամ՝ մեղմ՝ պիանո: Կամ հակառակն են անում՝ նախ երգում են մեղմ, ապա՝ ուժեղ:

³¹ <https://www.arevik.am/am/pages/audio/26/>

Երաժշտությունը կարող է կատարվել ոչ միայն արագ կամ դանդաղ, ուժեղ կամ թույլ, այլև սահուն միացող հնչյուններով (լեգատո) կամ անջատ ու կտրուկ (ստակկատո): Կատարման **լեգատո** և **ստակկատո** ձևերը կոչվում են երաժշտության կատարման ձևեր: Լեգատոն նշվում է նոտաների խմբի վերևում կամ ներքևում աղեղնաձև նշանով, իսկ ստակկատոն՝ ամեն կտրուկ նոտայի վերևում կամ ներքևում կետ դնելով:

լեգատո

ստակկատո

Երաժշտության կատարման լեգատո և ստակկատո ձևերն իրար հակադիր են: Ստակկատո կատարումը նման է ցատկապարանով թռիչքների:

Կատարի՛ր «Ցատկապարան»³² ռիթմական վարժությունը Արամ Խաչատրյանի «Ցատկապարան» մանրանվագի ներքո:

³² <https://www.arevik.am/am/pages/audio/25/>

Ֆրանսիացի կոմպոզիտոր Լեո Դելիբը գրեց «Պիցցիկատո» հատվածը «Սիլվիա» բալետում: **Պիցցիկատոն** նույն ստակկատոն է, բայց այդպես են կոչում այն ստակկատոն, որը կատարում են լարային նվագարաններով՝ լարերը մատով կամթելով:

Ունկնդրում

Լ. Դելիբ

«Պիցցիկատո»³³

սիմֆոնիկ նվագախմբի կատարմամբ և մանկական նվագարանների՝ զանգակի և եռանկյունու նվագակցությամբ

- ✓ Ինչպե՞ս է կատարվում պիցցիկատոն:
- ✓ Ինչպիսի՞ն են Լեո Դելիբի «Պիցցիկատոյի» առաջին, երկրորդ և երրորդ մասերը:

Կատարի՛ր «Պիցցիկատոն» զանգակներով և եռանկյունիներով այնպես, ինչպես ցույց է տրված տեսանյութում: Ապա նույնը կատարի՛ր մատները նստարանի վրա «վազեցնելով» և ծափ տուր երաժշտության մեջ հանդիպող ռիթմը: Միջին մասում ձեռքերը գլխավերևում ազատ տա՛ր աջ ու ձախ, հետո կրկնի՛ր մատների շարժումները և ծափերը:

¹ <https://www.arevik.am/am/pages/video/uIPHZvn1Ccc/>

Արդեն գիտես, որ երաժշտության կատարման ձևերից մեկն էլ Լեգատոն է, որտեղ հնչյունները սահուն միանում են իրար: Լեգատոն հաճախ կարելի է տեսնել դանդաղ, հանդարտ, երգային երաժշտության մեջ, օրինակ՝ օրորոցային երգերում:

ՕՐՈՐՈՑԱՅԻՆ

Խոսք՝ Լ. Միրիջանյանի
Երաժշտ.՝ Յ. Բրամսի

Մութն ընկավ աշխարհին,
Բերեց քուն ու դադար,
Քնիր դու էլ, անգին,
Մինչև լույս հանգիստ առ:
Ես օրոր կասեմ քեզ, | 2 անգամ
Որ շուտով դու քնես:

Լուսինն իր շողերով
Քեզ քնքուշ կշոյի,
Ծովն անվերջ իր երգով
Քեզ խաղաղ կօրորի:
Ես օրոր կասեմ քեզ, | 2 անգամ
Որ շուտով դու քնես:

Երեխաների ու մեծահասակների ծայները միմյանցից տարբերվում են երանգով: Երեխաների ծայնն ունի մեղմ ու նուրբ երանգ, կանանց ծայնը բարակ է, իսկ տղամարդկանցը՝ թավ: Երաժշտության մեջ մարդկանց ծայների տարբեր երանգներն ունեն հատուկ անուններ. մանկականը՝ **դիսկանտ**, կանացի ծայներից ամենաբարակը՝ **սոպրանո**, տղամարդու ամենաթավ ծայնը՝ **բաս**:

ՓՈՔՐԻԿՆԵՐ

Հայերեն տեքստը՝ Ա. Գևորգյանի
Երաժշտ.՝ Էստոնական ժողովրդական

Ուսուցիչ.

Հավաքվե՛ք, փոքրիկներ, սկսում ենք մեր խաղը:

Աշակերտներ.

Մեր շնիկը հաչում է՝ հահֆ, հահֆ, հահֆ,
Իսկ փիսիկը՝ մլավում՝ մյահ՛լ, մյահ՛լ, մյահ՛լ,
Խոզուկը խռխռում է՝ խըռ-խըռ-խըռ,
Իսկ հորթուկը մայում է՝ մհ՛լ, մհ՛լ, մհ՛լ:

Ուսուցիչ.

Սիրելի՛ փոքրիկներ, շարունակում ենք խաղը:

Աշակերտներ.

Գորտերը կռկռում են՝ կըռ-կըռ-կըռ,
Բադիկները՝ կռնչում՝ դահ՛-դահ՛-դահ՛,
Ծիտիկը ծվվում է՝ ծիվ-ծիվ-ծիվ,
Ճանապարհին թռչկոտում՝ թըռ-թըռ-թըռ:

Ուսուցիչ.

Սիրելի՛ փոքրիկներ, ավարտեցինք մեր խաղը:

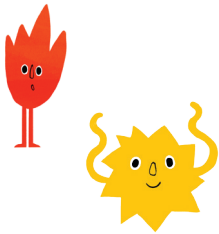

Կատարիր «Փոքրիկներ» երգը ուսուցչիդ և
դասընկերներիդ հետ:

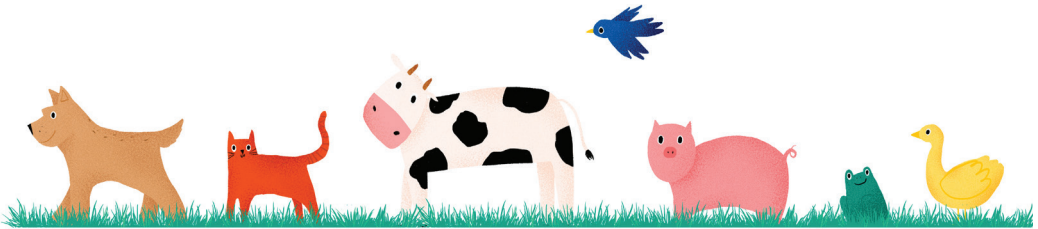
Նկատեցիր, թե ինչպես են տարբերվում երգող ուսուցչի և աշակերտների ձայները: Ձայների երանգների տարբերությունը կոչվում է **տեմբր** կամ **հնչերանգ**:

Նոտագրիր «Փոքրիկներ» երգի մեղեդին: Վանկային անվանումներով և ծափերով կատարիր երգի ռիթմը:

«Փոքրիկներ» երգում յուրաքանչյուր կենդանու ձայները երգելիս կատարիր այդ կենդանուն կամ թռչնին համապատասխան շարժումներ:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտես, որ տեմբրը ֆրանսերեն timbre բառից է, որը նշանակում է զանգակ կամ տարբերվող նշան:

Սովորիր «Կիրակնուտ իրիկունը» հայկական ժողովրդական երգը, որը հնչում է արձագանքի նման: Երգը կատարիր դասընկերներիդ հետ միասին, և թող ձեզնից մեկը լինի մենակատար:

ԿԻՐԱԿՄՈՒՏ՝ ԻՐԻԿՈՒՆԸ

Հայկական ժողովրդական երգ

Մենակատար – Կիրակնուտ

Խմբով – Կիրակնուտ

Մենակատար – իրիկունը

Խմբով – իրիկունը

Մենակատար – յարս եկավ մեր տունը:

Խմբով – յարս եկավ մեր տունը:

1. Կիրակնուտ – շաբաթ երեկո

Երաժշտական նվագարանները նույնպես տարբեր ձայ-
ներ ունեն: Մի նվագարանը հնչում է մեղմ, մյուսը՝ ավե-
լի թավ, երրորդը՝ ավելի զրնգուն և այլն: Նվագարանների
հնչողության այս տարբերությունը նույնպես անվանում ենք
հնչերանգ կամ **տեմբր**, ինչպես մարդկանց ձայները:

Ունկնդրում

Ա. Լյադով

«Երաժշտական զարդատուփ»՝

Նախ դաշնամուրով³⁴, ապա՝
մանկական նվագարաններով³⁵

- ✓ Ինչ կարող ես պատմել «Երաժշտական զար-
դատուփ» ստեղծագործության մեջ եղած ար-
տահայտչամիջոցների մասին:
- ✓ Ունկնդրման համար առաջարկված այս երկու
կատարումներից ո՞րն է առավել հնչեղ:

³⁴ <https://youtu.be/GLhaQjyUj30>

³⁵ <https://youtu.be/EFd1Vy7AcJO>

Կերպարվեստում երանգներն ավելի տեսանելի են, քանի որ երևում են գույների միջոցով: Դիտիր նկարը և անվանիր, թե գունային որ երանգներն են պատկերված:

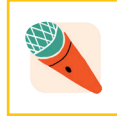

ԳՈՒՅՆԵՐ ԵՆՔ ՄԵՆՔ

Խոսք՝ Հ. Աբրահամյանի
Երաժշտ.՝ Կ. Վարդունյանի

Գույներն ենք մենք վառ, պայծառ,
Բերում ենք խինդ¹ ու ծիծաղ: | 2 անգամ

Ես կարմիրն եմ ոնց ելակ,
Ես՝ դեղինը՝ արեգակ,
Ես կապույտն եմ երկնքի,
Իսկ ես՝ կանաչն անտառի:

Ես էլ ձյուն եմ սպիտակ,
Բերում եմ խաղ ու սահնակ,
Ես էլ գույն եմ սև, մռայլ,
Բերում եմ շանթ² ու կայծակ:

Գույներն ենք մենք վառ, պայծառ,
Բերում ենք խինդ ու ծիծաղ: | 2 անգամ

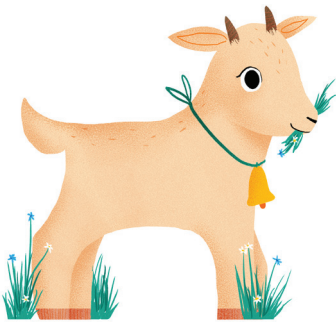
1. խինդ – ուրախություն
2. շանթ – կայծակի հարված

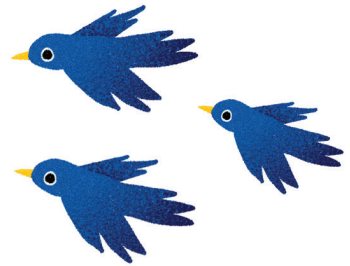
Երաժշտական հնչյունները բաժանվում են խմբերի: Որոշ հնչյուններ հնչում են թավ, ինչպես առյուծի մռնչոցը: Մյուսներն ունեն միջին բարձրություն, ինչպես այծի մկկոցը: Ուրիշներ էլ հնչում են բարձր, նուրբ, ինչպես թռչունների ծվլոցը: Հնչյունների խմբերից յուրաքանչյուրը (թավ, միջին, բարձր) կոչվում է **ռեգիստր** կամ **ձայնասահման**: Դրանք լինում են երեք տեսակ՝ ստորին ռեգիստր, միջին ռեգիստր և վերին ռեգիստր:

Ստորին ռեգիստր

Միջին ռեգիստր

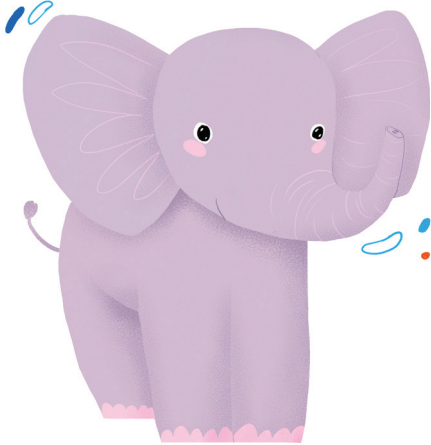
Վերին ռեգիստր

Ունկնդրում

Կ. Սեն-Սանս

«Փիղը»³⁶, «Ակվարիում»³⁷

«Կենդանիների պարահանդես»
ստեղծագործությունից

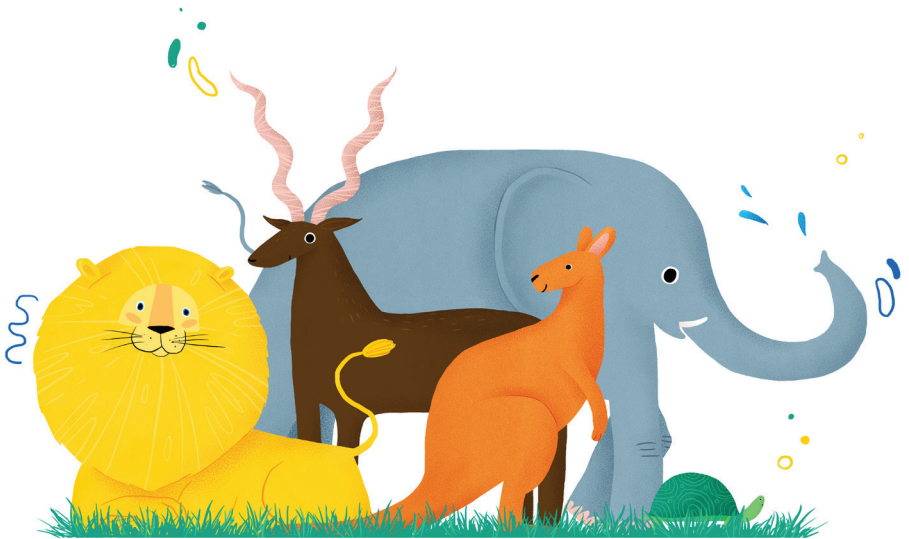
Այսպիսով՝ երաժշտության արտահայտչական միջոցներն են. հնչյունների բարձրություն, հնչյունաշար, երաժշտության կատարման ձևեր, ռիթմ, տեմպ, դինամիկա, տեմբր, ռեգիստր:

³⁶ <https://youtu.be/AAOwt65vKV4>

³⁷ <https://youtu.be/v8irMn-plnk>

«Բարև, փոքրիկ բարեկամ, ես Կամիլ Սեն-Սանսն եմ Ֆրանսիայից: Կոմպոզիտոր եմ, դիրիժոր: Նվագել եմ դաշնամուր և երգեհոն: Մի անգամ ես մեկնել էի Ավստրիա հանգստի և մի համերգի ժամանակ որոշեցի անակընկալ մատուցել: Այդ համերգի համար գրեցի «Կենդանիների պարահանդես» ստեղծագործությունը որպես կատակ: Երաժշտական հնչյունների միջոցով նկարագրել եմ առյուծին, հավերին և աքաղաղներին, ավանակին, այծքաղին, կրիային, փղին, կենգուրուին, ծովային կենդանիներին, կարապին և այլ կենդանիների: Քեզ արդեն ծանոթ է կենդանիների արքա առյուծի քայլերգը»:

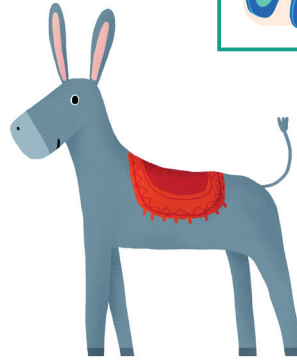

Ունկնդրում

Կ. Սեն-Սանս

«Կենդուրու»³⁸

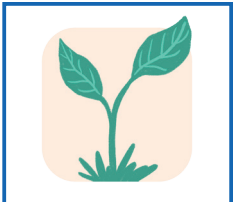
«Երկարականջ կերպարներ»³⁹

✓ Ո՞ր արտահայտչամիջոցների մասին կարող ես խոսել Կամիլ Սեն-Սանսի առյուծին, փղին, ծովային կենդանիներին և իշուկին նկարագրելիս:

Գուշակիր կենդանուն՝ ունկնդրելով տարբեր հատվածներ Կ. Սեն-Սանսի «Կենդանիների պարահանդեսից»:

Հետաքրքիր է իմանալ: Իսկ դու գիտե՞ս, որ Սեն-Սանսն արգելել է «Կենդանիների պարահանդեսը» կատարել իր կենդանության օրոք: Արգելել է նույնիսկ նոտաները տպագրել, քանի որ այն կարևոր ստեղծագործություն չէր համարում:

³⁸ https://youtu.be/jYdbkP6-9_w

³⁹ <https://youtu.be/1W4oTOMuP8E>

ԾԻԱԾԱՆԱԳՈՒՅՆ ԽԱՂԱՂՈՒՅԹՈՒՆ

Խոսք և երաժշտ.՝ Ա. Աղաբեկյանի

Սպիտակ, մաքուր թղթին ես սիրով,
Ծիածանի պայծառ գույներով,
Նկարեմ կապույտ-կապույտ երկինք, | 2 անգամ
Երկնքում ապրող փոքրիկ աստղիկ:

Դեղին մատիտ առնեմ ու սիրով,
Մի տաք արև նկարեմ շուտով,
Իմ նկարած կապույտ երկնքում | 2 անգամ
Աղավնիներ թող ճախրեն վերում:

Կրկներգ

*Ծիածանագույն իմ թանկ խաղաղություն,
Ծիածանվիր հավերժ երկնականարում,
Կարմիր, կապույտ, կանաչ, դեղին, երկնագույն,
Նկարել եմ թղթին ես խաղաղություն:*

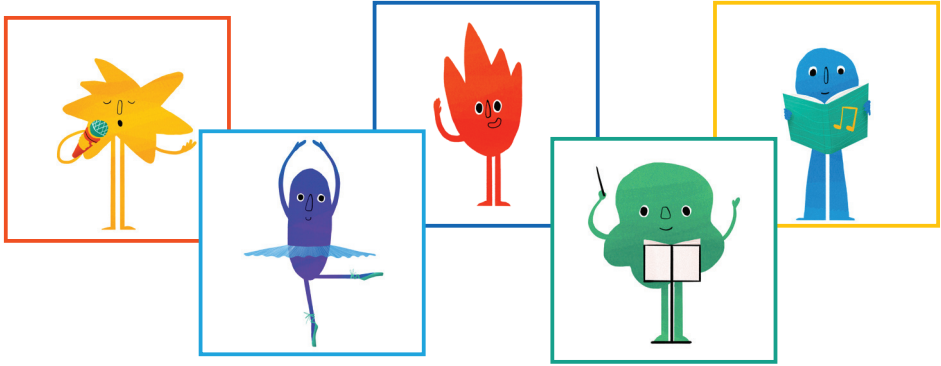

Երգը կատարիր յուրաքանչյուր ♪-ին մատների
նտտացնելով:

Սիրելի՛ փոքրիկ բարեկամ, այսպիսով դու ծանոթացար երաժշտության արտահայտչական միջոցներին, որոնք քեզ կօգնեն ավելի լավ հասկանալ երաժշտության տրամադրությունը և պատմել երաժշտության բովանդակության մասին:

ԱՄՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Որո՞նք են երաժշտության արտահայտչամիջոցները:
2. Ի՞նչ է տեմպը:
3. Ի՞նչ նշաններով և ինչպիսի՞ անվանումներով են նշում երաժշտության ուժգնությունը:
4. Երաժշտության կատարման ինչպիսի՞ ձևեր գիտես:
5. Ինչպե՞ս են կատարվում լեգատոն և ստակկատոն:
6. Ինչպե՞ս են անվանում երգչական ձայները:
7. Ներկայացրո՛ւ տեմբրը:
8. Ի՞նչ է ռեգիստրը:
9. Արդյո՞ք Կ. Սեն-Սանսի «Կենդանիների դիմակահանդես» ստեղծագործության մեջ հանդիպում են երաժշտական բոլոր արտահայտչամիջոցները:

«Խաղ-շղթա»

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆՑ

Երկու սյունակներից ընտրիր ճիշտ զույգերը և գծիկով միացրու իրար:

Ֆորսե	գիծ
Տակտի	դահլիճ
Արագ	նվագախումբ
Սիմֆոնիկ	պիանո
Օպերային	տեմպ

Գծիկով միացրու քեզ ծանոթ կոմպոզիտորների անունները և ազգանունները:

Յոհան	Չայկովսկի
Անտոնիո	Խաչատրյան
Պյոտր	Շտրաուս
Արամ	Սողոմոնյան
Սողոմոն	Վիվալդի

ՍՈՒԴՈԿՈՒ

Ազատ վանդակները լրացրո՛ւ այնպես, որ յուրաքանչյուր հորիզոնական և ուղղահայաց սյունակում լինի մեկական պա, թա-ա, թա և թի տևողություն:

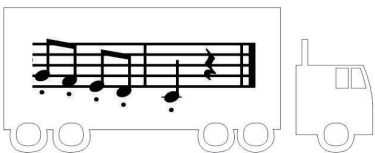

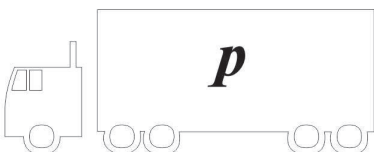

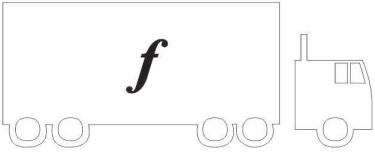
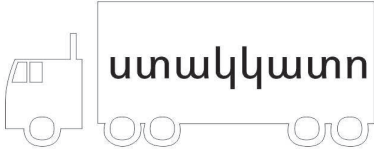

 պ ա			
	 թ ա - ա		 պ ա
	 թ ա		
 թ ա - ա			 թ ի

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՉԱՄԻՋՈՑՆԵՐ

Գտիր աջ ու ձախ կողմերի համապատասխան բեռնատարները և ներկիր նույն գույնով:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

Հայոց այբուբեն

Կ. Վարդումյան

Ուրախ, զգացմունքով

p

Հա - յե - րե - նը ոյու - թա - կան, Լե - գուն է մեր հին,

5

Հա - յոց լե - գուն հայ ազ - գի գանձն է թան - կա - գին:

9

Կրկնելով

f

Մենք խոսում ենք ու պատ - մում հա - յե - րեն,

13

Մենք երգում ենք ե - ռա - գում՝ հա - յե - րեն: հա - յե - րեն:

18

mf

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Դ Յ Կ Յ Զ Դ Մ Յ Ն Ծ Ո Զ Դ Ջ Ռ Ս Կ Տ Ը

22

f

Տ ՈՒ Փ Զ ԵՎ Օ Ֆ Մես - րուպ - յան տա - ռե - ռը,

26

p

Ու - կե-շող, կենս - ու-նակ Հա - յոց այ - բու - բեն: Հա - յոց այ - բու - բեն:

Չինվոր

Խոսք և երաժշտ.՝
Մ. Սարգսյան-Չինկեգյանի

Խորոխտ

Չին-վոր, զին-վոր քաջ, Դու քայ-լիր ա - ռաջ, Ծա-ծա-նիր դը - թո - շը

հայ - կա - կան: կան: Եր - գերով, քայ - լերով՝ Համարձակ, ան - վախ՝

Մերպապե-րի տու - նը Դուպահիրխա-ղաղ: տու - նը Դուպահիր խա-ղաղ:

Փայտն ձիուկ

Հայկ . ժող . երգ
ԱՂ . Կոմիտասի

Տրո՛վ, տրո՛վ, տրո՛վ, վա-գե՛, ձի-ուկ, հո՛ւպ, քա-րեն՛վեր, դա-րեն՛վեր, սի-րուն՛ձի-ուկ դե-պի լեռ,

տրո՛վ, տրո՛վ, տրո՛վ, հո՛ւպ, հո՛ւպ, հո՛ւպ:

Կատակերգ

Խոսք՝ ժողովրդական

Գ. Մելիքսեթյան

Ով շատ խո - սի, շան պոչ ու - տի ու ջուր խը - վի:

Լե - գուն կող - պենք ու բա - նա - լին հե - ռու նե - տենք:

Մեր երգն առաջին

Խոսք՝ Ս. Մուրադյանի

Գ. Չթյան

Չափավոր

Մենք ու - թախ գը - վարթե
նըս - տել ենք դա - սի,

5

տ - վո - թում ենք մենք
նոր երգ մի - ա - սին.

9

դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ, եր - գում ենք
նո - տա - նե - թով,

13

դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սոլ, եր - գում ենք
սի - թով:

Հինգ էժ ունեմ ուլերով

Հայկ. ժող. երգ

Հինգ էժ ու - նեմ ու - լե - թո - ով,
ի - լի - լի, դի - լի - լի

Մանրիկ տերևիկ ծաղիկ

Հայկ. ժող. երգ

Չափավոր, թեթև

Ման - թիկ տե - թե - վիկ
ծա - դիկ, Ման - թիկ տե - թե -

4

վիկ ծա - դիկ, Ման - թիկ տե - թե -
վիկ - ծա - դիկ,

7

Դաշ - տե - թը
կա - նաչ խո - տիկ:

Թռչունների երգը

Խոսք՝ Զ. Թումանյանի

Ա. Մանուկյան

Չափավոր

p Աղավաղ

Ղու, դու, դու, ա, դու, դու, նակ, նակ, նակ ա - դու - նակ:Թռռ...

Կաշաղակը

6 *f*

Չա, չա, չա, կա - կա - կա - դակ, դակ, չա, կա - չա-դակ:Թռռ...

Արագ

Թռչունները

11

Ծիտ ենք, ծիտ ենք, ծըլ - վը - լում ենք ծիվ, ծիվ, ծիվ,

15

ոս - տոս-տում ենք, թըռչ - կո - տում ենք, տիվ, տիվ, տիվ:

19

Այ մեր թև - իկ, այ մեր փետ-րիկ մենք պիտ դառ-նանք փոք-րիկ ծի - տիկ;

23

Փոք - րիկ ծիտ եմ պի - ծի, - մի - ծիկ: Թռռ...

Հաֆ, հաֆ

Խոսք՝ Զ. Թումանյանի

Ա. Մանուկյան

Հանդարտ

Հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, ա - հա այս - պես հա - չում եմ

5

Ես, հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, ու տուննայս - պես պահում եմ Ես:

10

Թե գա մեզ մոտ մի հին ծա - նոթ, մոտն եմ վազ-գում, պո - չըս շար-ժում,

14

բայց թե մի գող, չար կա - մե - ցող ու - զի թա - քուն մըտ - նի մեր տուն...

19

Հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, ա - հա այս - պես հա - չում եմ Ես, հաֆ,

24

հաֆ, հաֆ, հաֆ, ա - հա այս - պես պահում եմ Ես, հաֆ,

28

հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ, հաֆ:

Ձյուն է, ձյուն

Խոսք և երաժշտ.
Մարի Սարգսյան-Չինկեգյան

Շատ արագ

Ձյուն է, ձյուն, ձյուն է, ձյուն՝ ճեր-մակ, պըս-պը-ղուն, ձյուն է, ձյուն, ձյուն է, ձյուն՝

4

մա-քուր ու սի-րուն: Ձր-մեռ պա-պին սահ-նա-կին, ձյու-նա-նու - շի - կը կող-քին,

7

1. 2.
ե - կան ու - բախ հան - դե - սին, ծափ, ծափ, ծափ: ծափ, ծափ, ծափ:

Հնչյունաշար

Խոսք և երաժշտ.
Հր. Օհանյանի

Ուրախ, չափավոր

Դո, ուե, մի, ֆա, սոլ, լա, սի, դո Յըն - չյուն - ներ,

5

Դո, սի, լա, սոլ, ֆա, մի ուե, դո Ջա - նիկ - ներ.

9

Բար - ձրա - նում ենք և իջ - նում ենք Շար - քե - թով,

13

Միշտ լըց - նում եք իմ սիր - տը ձեր եր - գե - թով:

17

Լա, լա, լա, լա, լա, լա, լա, Լա, լա, լա, լա, լա, լա:

Da capo

Իմ ձիս

Խոսք՝ Գ. Բորյանի

Ռ. Պետրոսյան

Չափավոր

Ձի, ձի, փայ - տե ձի, Մեր դը - ուա - նը կա - պե - ցի,

5

Սի - բուն սի - բուն ներ - կե - ցի, Ջե - տո նը - բան թամ - բե - ցի...

9

Ով որ ու - նի այս - պես ձի, Թող գա ինձ հետ նա մըր - ցի:

Ա՛խ, գարուն՛ն է, գարուն՛ն է

Հայկ. ժող. երգ

Աշխուժ, թեթև

Ախ, գարուն է գա - րուն է, գարուն է, Սա-րե-րի կե - սը ձյուն է գարուն է:

7
Սա-րե-րը ման եմ է-կել. գարուն է, Խեկթա-ցածտուն եմ է-կել. գարուն է:

Ուրախ մայրիկ

Խոսք և երաժշտ.՝ Կ. Վարդումյան

Ուրախ, արագ

Ես ու-նեմ մի մայ-րիկ թան-կա - գին, Ժը-պի-տը միշտ դեմ - քին, Իմ ան - գին,

5
և խա-ղում է և զբոս-նում ինձ հետ մի-ա-սին և խա-ղում է և զբոս-նում ինձ հետ մի-ա-սին

9
Իմ մայ - րիկ, մայ-րիկ, Գար-նան ձն-ծա-ղիկ, Սի-րում եմ ես քեզ, Դու իմ սի-րե-լի Իմ մայ-

14
րիկ, մայ-րիկ, Գար-նան ձն-ծա-ղիկ... Սի-րում եմ քեզ, սի-րում եմ քեզ, Դու իմ սի-րե-լի,

19
1. Սի-րում եմ քեզ, սի-րում եմ քեզ, Դու իմ սի-րե-լի: Դու իմ սի-րե-լի:

2. Դու իմ սի-րե-լի:

Դո, ռե, մի

Հայերեն տեքստը՝ Ա. Գևորգյանի

Ռ. Ռոջերս

Աշխուժ

Դո, ա - ռևն է շող - շո - դում, Ռե, առ - վակն է կար-կա - չում,

9
Մի, քա - մին մեղ - միկ խա - դում, Ֆա, ծա - ռերն է օ - թո - թում:

17
Սոլ, եր - կին-քը կա-պու - տակ, Լա, ժղպ-տում է շա-րու - նակ,

25
Մի, սա - ռե-րի գա-գա - թին Փայլ-փը - լում է սպի-տակ ձյու - նը կըր - կին:

33
Դո, մի, մի, մի, սոլ, սոլ, ռե, ֆա, ֆա, լա, սի, սի:

37
Սոլ, դո, լա, ֆա, մի, դո, ռե,

45
սոլ, դո, լա, սի, դո, ռե, դո:

52
Դո, ռե, մի, ֆա, սոլ, լա, սի, դո, սոլ, դո:

Վաչեի ձին

Խոսք՝ Էդ. Ավագյանի

Ստ. Նաղդյան

Արագ

Վա-չեն ու - նի մի փոք-րիկ ձի, Ման է ա-ծում ա-ռանցսան-ձի,
6
Իսկ ձին ու - նի ոտ-քեր փայ-տի, Եվ շոր-ջում է ա-ռանցպայ-տի
11
Ուր էլ որ քը - շես՝ Նա կը - գը - նա,
15
Բայց հենց որ թող - նես՝ լուռ կը - մը - նա:

Միշտ առույգ

Խոսք՝ Լ. Սարգսյանի

Է. Միհրանյան

Արագ

Դեռ ա - ռե - վը չը - ծա - գած, Արթ - նա - նում ենք մենք քը - նից,
3
Ու պաղ ջը - թով լը - վաց - ված, Դուրս ենք գա - լիս մեր տը - նից:
5
Ցատ - նում մեռ. օտո - նում մառ. Դե - աի աք և ոե - աի ձախ.
7
Մեր կա - նաչ պու - թա - կում Վազ - վը - գում ենք, թըռչ - կո - տում,
9
Ու - թախ եր - գում, կա - տա - կում: Ու - թախ եր - գում, կա - տա - կում:

Օրորոցային

Հայերեն տեքստը՝ Լ. Միրիջանյանի

Յ. Բրամս

Քնքուշ

Մութնըն - կավ աշխար - հին, Բերեց քուն ու դա - դար, Բընիր դու էլ, ան -

7
 զին, Մին - չև լույս հան - զիստ ամ: Ես օ -

10
 ռոր կա - սեմ քեզ, Որ շու - տով դու քը - նես: Ես օ -

14
 ռոր կա - սեմ քեզ, Որ շու - տով դու քը - նես:

Փոքրիկներ

Հայերեն տեքստը՝ Ա. Գևորգյանի

Էստ. ժող. երգ
 Մշ. Տ. Պոլատենկոյի

Աշխույժ, եռանդուն

Ուսուցիչ

Յա - վաք - վե՛ք, փոք - ռիկ - ներ, ըս - կը - սում ենք մեր խա - դը:

5
 Յա - վաք - վե՛ք, փոք - ռիկ - ներ, ըս - կը - սում ենք մեր խա - դը:

9
 Աշակերտներ
 Մեր շը - նի - կը հա - չում է՝ հա՛Ֆ, հա՛Ֆ, հա՛Ֆ,
 Խո - գու - կը խըռ - խըռ - ռում է՝ խը՛ռ, խը՛ռ, խը՛ռ,

13
 Իսկ փի - սի - կը մը - լա - վում՝ մյաու՛, մյաու՛, մյաու՛:
 Իսկ հոր - թու - կը բա - ռա - չում՝ մու՛, մու՛, մու՛:

Կիրակմուտ իրիկունը

Յայկ. ժող. երգ

Միայնակ

Կի - րակ - մուտ
հոլ - վաթ չէր

ի - թի - կու - նը
Էն - տեղ մե - գի,

Միայնակ

Կի - րակ - մուտ
հոլ - վաթ չէր

ի - թի - կու - նը
Էն - տեղ մե - գի,

5

յա - թըս - ե - կավ մերտու - նը:
մը - տել ենք հա - վա - բու - նը:

յա - թըս - ե - կավ մերտու - նը:
մը - տել ենք հա - վա - բու - նը:

Գույներ ենք մենք

Խոսք՝ Յ. Աբրահամյանի

Կ. Վարդումյան

Ուրախ

Գույ-ներն ենք մենք վառ, պայ-ծառ,

9

բե-րում ենք իսկուհի ու ծի - ծաղ: Ես կար - միրն եմ՝ ոնց ե - լակ,

16

ես՝ դե - ղի - նը՝ ա - թե - գակ, ես՝ կա - պույտնեմ եր - կըն - քի,

29

բե-րում եմ խաղ ուսահ-նակ, ես էլ գոյն եմ սև մը-ռայլ, բե - րում եմ շանթ ու կայ-ծակ:

37

Գոյ-ներն ենք մենք վառ, պայ-ծառ, բե-րում ենք խիստ ու ծի - ծաղ:

Ծիածանագույն խաղաղություն

Խոսք և երաժշտ.՝
Ա. Աղաբեկյան

Չափավոր

Սպի-տակ, մա-քուրթըղ-թին ես սի-րով, Ծի-ա-ծա-նի պայ-ծառ գոյ- նե-րով,

1. Երկար եմ կապույտ, կա - պույտ երկինք, Երկըն-քում ապրող փոք - ռիկ աստղիկ:

2. ռիկ աստղիկ: Դե-ղին մատիտառ-նեմ ու սի-րով, Միտաքա-րն երկ-ա - ռեմ շուտով,

1. Իմ երկարած կապույտ եր - կըն-քում Ա-ղավ-նի-ներթող ճախ - ռեն վե-րում:

2. Կրկներգ
րեն վե-րում: Ծի - ա - ծա - նագույն իմ թանկ խա - դա - դու-թյուն,

Ծի - ա - ծան - վիր հա - վերժ երկ - նա - կա - մա - րում,

Կար - միր, կա - պույտ, կա - նաչ, Դե - ղին, երկ - նա - գույն,

Եր - կա - ռել եմ թըղ - թին ես խա - դա - դու - թյուն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երաժշտության պարզ և մատչելի ժանրերը.....	8
Քայլերգ.....	9
Երգ.....	16
Պար.....	29
Ուր են մեզ տանում երաժշտության պարզ և մատչելի ժանրերը.....	34
Օպերա.....	35
Բալետ.....	41
Սիմֆոնիա.....	46
Ինչպես է ստեղծվում երաժշտությունը (երաժշտական այբուբեն).....	53
Հեքիաթ երաժշտությունն թագուհու մասին.....	72
Երաժշտության արտահայտչամիջոցներ.....	85
Երաժշտական ժամանց.....	107
Հավելված.....	110

**Անահիտ Գևորգյան
Անի Բաղդասարյան
Գոհար Մելիքսեթյան**

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ
2-րդ դասարան

Խմբագիր՝
Էջադրող՝
Նոտաների հշարվածքը՝
Նկարազարդումները՝

**Մեղա Ստամբուլյան
Սուզաննա Ղարիբյան
Անի Բաղդասարյանի
Էմմա Իսախանյանի**

Չափսը՝ 70x100 1/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: 8 տպ. մամուլ:

«Արևիկ» հրատարակչություն ՓԲԸ
Երևան-9, Տերյան 91
Հեռ.՝ 52-45-61
<http://www.arevik.am>
E-mail: arevikbooks@gmail.com

Տպագրված է
«Ստեփանյան Պրինտ» ՍՊԸ
Երևան-33, Գյուլբենկյան 34ա